

บทที่ 4

การนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับพุทธปรัชญาเรื่องหลักอริยสัจในนวนิยายของแฮร์มัน เฮสเส

ในการศึกษาพุทธปรัชญาเรื่องหลักอริยสัจ และมรรคมีองค์ 8 ดังเช่นในบทที่ 2 นั้น จะเห็นได้ว่า หลักอริยสัจมี 4 ประการ มีคุณค่าที่เด่นในแง่ลักษณะของความเป็นสากล กล่าวคือ แสดงให้เห็นชัดเจนว่า พุทธศาสนาสอนให้แก้ปัญหาของมนุษย์ได้โดยด้วยตนเอง โดยแก้ที่ตัวเหตุซึ่งทำให้เกิดปัญหา และแสดงทางออกให้กับผู้แสวงหาวิธีแก้ปัญหาก็หรือทางพันทุกข์ไว้ด้วยการแสดงทางที่ถึงพร้อมด้วยองค์ 8 ประการ นอกจากนี้ การแสวงหา ยังต้องอาศัยปัจจัยชักจูงให้มนุษย์เราเกิดแรงศรัทธาเริ่มต้น โดยปัจจัยภายนอก คืออิทธิพลจากผู้อื่นที่เรียกว่าหลักกัลยาณมิตร และปัจจัยภายใน คือ องค์ประกอบภายในตัวบุคคลนั้นเอง อันได้แก่หลักโยนิโสมนสิการ หรือการคิดพิจารณาอย่างรอบคอบตาม เหตุผลและความเป็นจริง หากมนุษย์หาทางดับทุกข์ด้วยความไม่รู้ หรือมีอวิชชา โดยการดำเนินชีวิตในวิถีที่ตนคิดว่า ถูกต้อง แต่กลับหันไปจมอยู่ในสิ่งที่ก่อให้เกิดทุกข์ยิ่งขึ้น เช่นนี้เรียกว่า หลงวนอยู่ในสังสารวัฏ หรือการเวียนว่ายอยู่ในกองทุกข์ และหากเมื่อใดที่มนุษย์สละพันธสังสารวัฏนี้ได้แล้ว ละก็มนุษย์ก็จะพ้นจากทุกข์ ได้ก้าวพ้นจากการหลงวนในกระแสแห่งการเวียนว่ายตายเกิด นั่นคือ นิพพาน อันเป็นความสงบสุขที่สมบูรณ์

แฮร์มัน เฮสเส เสนอแนวคิดที่เด่นชัดตามแนวทางของหลักอริยสัจ และองค์ประกอบต่าง ๆ ในแนวทางของการเข้าถึงนิพพาน ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น ด้วยการใช้องค์วิธีและเทคนิค การสร้างและจัดวางโครงเรื่อง ที่ลุ่มลึก และแยบคาย เพื่อนำเสนอแนวคิดหลัก ของนวนิยายทั้ง 2 เรื่อง คือ สิทธารถะ และ สเตปเปินวูลฟ์ โดยจะกล่าวตามประเด็นหลักของการวิเคราะห์และวิจารณ์วรรณคดี อันได้แก่ การพิจารณา โครงเรื่อง การสร้างตัวละคร และการเสนอแนวคิด หรือแก่นเรื่อง เป็นหัวข้อโดยลำดับดังต่อไปนี้

การจัดวางโครงเรื่อง และการสร้างตัวละคร เพื่อนำเสนอแนวคิดหลักอริยสัจ

การวิเคราะห์โครงเรื่องของนวนิยายซึ่งจัด เป็นวรรณคดีประเภท เรื่อง เล่าประเภทหนึ่งนี้ จัดได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งต่อการวิจารณ์และการประเมินคุณค่าของชิ้นงานนั้น ๆ ในลำดับต่อ ๆ ไปได้¹ เพราะเนื่องจากโครงเรื่อง (Structure of plot) นี้ คือการกำหนดเรื่องราวของนวนิยายว่าควรมีการดำเนิน เรื่องอย่างไร มีการสร้างปัญหา ความขัดแย้ง และการคลี่คลายปัญหาไปสู่จุดจบอย่างไร เมื่อกำหนดโครงเรื่องแล้วก็ผูกเป็น เรื่องโดยนำเนื้อเรื่องและรายละเอียดต่าง ๆ มาเรียบเรียง เป็นต้นว่า ตัวละคร ฉาก บทสนทนา สผสมผสานกลวิธีในการแต่ง เฉพาะตัวของผู้ประพันธ์ ที่อาจทำให้เรื่องน่าติดตาม แสดงความคิด ความเชื่อและศรัทธา ต่อผู้อ่าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ แนวทัศนคติ และ ประสบการณ์ของผู้ประพันธ์

ดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ว่า เฮสเส ได้รับอิทธิพลทางความคิดเกี่ยวกับพุทธปรัชญามาตั้งแต่วัยเด็ก และมีประสบการณ์ในการเยี่ยม เยือนดินแดนต้นกำเนิดพุทธศาสนา ดังนั้นจึงเป็นที่น่าสนใจต่อการที่เฮสเส นำประสบการณ์ทางตะวันออกของตนมาถ่ายทอดให้เรา ได้เห็นในรูปนวนิยาย ที่นำมาวิเคราะห์ทั้ง 2 เรื่องดังกล่าวนี้ ด้วยการจัดวางโครงเรื่อง และด้วยการสร้างตัวละคร ที่สนับสนุนการเสนอแนวคิดพุทธปรัชญา และมีความวิจิตรพิสดาร กว่านักเขียนชาวตะวันตกคนอื่น ๆ

เรื่อง ลิตธารณะ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การวางโครงเรื่องของนวนิยายเรื่องนี้ พบว่าการจัดวางโครงเรื่องเป็นไปอย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยแบ่งเป็น 2 ภาค ภาคแรกมี 4 บท และภาคหลังมี 8 บท และจากการจัดวางโครงเรื่องด้วยการเขียนดำเนินเรื่อง แบ่งเป็นบท ๆ ของเฮสเส ดังที่ Leroy R. Show นักวิจารณ์วรรณคดีตะวันตกชาวอเมริกัน

¹ ฤทลภา มัลลิกะมาส, วรรณคดีวิจารณ์ (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2523), หน้า 103.

ได้ให้ความเห็นไว้ ดังเช่นที่กล่าวในบทที่หนึ่งแล้วนั้น แสดงให้เห็นว่าเฮสเส มีควมลุ่มลึก
 คอการใช้พุทธปรัชญาเรื่องหลักอริยสัจนี้ ให้เกิดเป็นประโยชน์ต่อการเขียนนวนิยายเรื่องนี้
 ของเขาด้วยความแยบยลและสละสลวย โดยใช้หลักอริยสัจและอริยมรรคนี้เป็นกลวิธีของ
 การวางโครงเรื่องด้วยความละเอียด และลุ่มลึกทางปัญญา ซึ่งผู้วิจัยจะแสดงให้เห็นชัดเจน
 โดยละเอียดดังต่อไปนี้

ภาคแรก (Der erste Teil) เปรียบได้กับหลักอริยสัจ หรือ ความจริงอัน
 ประเสริฐ 4 ประการ ภาคแรกนี้ประกอบด้วยบทต่าง ๆ 4 บท ดังนี้

บทที่ 1 "บุตรพราหมณ์" (Der Sohn des Brahmanen) เปรียบได้กับ
 อริยสัจข้อที่ 1 คือ ทุกข์อันหมายถึง ความทุกข์หรือปัญหาต่าง ๆ ของมนุษย์

บทที่ 2 "อยู่กับสมณะ" (Bei den Samanas) เปรียบได้กับ อริยสัจข้อที่ 2
 คือ สมุทัย อันหมายถึง สาเหตุแห่งทุกข์

ศูนย์วิทยพัชยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3 "พระโคตมะ" (Gotama) เปรียบได้กับอริยสัจข้อที่ 3 คือ ฌโรธ
อันหมายถึงความดับทุกข์ หรือ ภาวะหลุดพ้นจากบีฑุทา

บทที่ 4 "ตื่นจากหลับ" (Erwachen) เปรียบได้กับอริยสัจข้อที่ 4 คือ มรรค
ซึ่งได้แก่ข้อปฏิบัติที่นำไปสู่ความดับทุกข์ หรือ ทางอันประเสริฐ อันเป็นทางสายกลาง

ภาคที่สอง (Der zweite Teil) ประกอบด้วย 8 บท เปรียบได้กับ
อริยมรรค มีองค์ 8 อันหมายถึง มรรคมีองค์ประกอบ 8 ประการ

บทที่ 1 "กามลา" (Kamala) เปรียบได้เป็น สัมมาทิฐิ คือความเห็นถูก
เห็นชอบ

บทที่ 2 "อยู่กับปुरुชน" (Bei den Kindermenschen) เปรียบได้กับ
สัมมาสังกัปปะ คือ ความดำริชอบ

บทที่ 3 "สังสารวัฏ" (Samsara) เปรียบได้กับ สัมมาวาจา คือ
การเจรจาชอบ

บทที่ 4 "ริมฝั่งแม่น้ำ" (Am Flusse) เปรียบได้กับ สัมมาภังคะ คือ
การกระทำชอบ

บทที่ 5 "ชายแจวเรือจ้าง" (Der Fährmann) เปรียบได้กับ สัมมาอาชีวะ
คือ การเลี้ยงชีพชอบ

บทที่ 6 "บุตรชาย" (Der Sohn) เปรียบได้กับ สัมมาวายามะ คือ
การพยายามชอบ

บทที่ 7 "โอม" (Om) เปรียบได้กับ สัมมาสติ คือ การระลึกชอบ

บทที่ 8 "โควินทะ" (Govinda) เปรียบได้กับ สัมมาสมาธิ คือ
การตั้งใจมั่นชอบ

ในการศึกษานวนิยายเรื่องสิทธารถะ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์โครงเรื่องและศึกษา การกำหนดเรื่องราวของนวนิยายเรื่องนี้ ประกอบไปกับการดำเนินเรื่องของเฮสเสโดย ละเอียด โดยเห็นว่า มีลักษณะการสร้างโครงเรื่องอันสอดคล้องกับหลักอริยสัจ และ องค์มรรค 8 ของพุทธปรัชญา เป็นขั้นตอนที่น่าสนใจดังต่อไปนี้

ภาคแรก (Der erste Teil) : การแสดงหลักอริยสัจของเฮสเส

ในภาคแรกนี้เปรียบได้กับความคิดเกี่ยวกับ อริยสัจ 4 คือ ความจริง 4 ประการ เฮสเสได้สร้างโครงเรื่องด้วยลักษณะที่เชื่อมกับหลักธรรมของอริยสัจ 4 โดยแบ่งเป็นบทใน ภาคแรกนี้ 4 บทด้วยกัน ดังจะเห็นได้ด้วยการศึกษาเปรียบเทียบในลักษณะของหลักอริยสัจ 4 ประการอันประกอบด้วย ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และ มรรค คือ

บทที่ 1 มุตรพราหมณ์ (Der Sohn des Brahmanen)

ในบทนี้เป็นการเปิดเรื่องด้วยลักษณะที่ตรงกับพุทธปรัชญาว่า เมื่อมนุษย์มีปัญหา ต่าง ๆ ก็เกิดมีความทุกข์บีบคั้นในจิตใจ ตัวละครเอกคือ สิทธารถะ (Siddhartha) มุตรพราหมณ์ผู้เป็นความหวังของบิดามารดา ผู้ที่บิดาหวังจะ "ได้เห็นบุตรเติบโตเป็นปราชญ์ ผู้ยิ่งใหญ่ เป็นนักบวช เป็นเจ้าชายในหมู่พราหมณ์ด้วยกัน"³

ศูนย์วิทยทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³Hermann Hesse, Siddhartha, (Frankfurt : Suhrkamp, 1973), Band 227, p. 7.

"..., einen großen Weisen und Priester er in ihm heranwachsen, einen Fürsten unter den Brahmanen."

ความรู้สึกและพฤติกรรมของตัวละคร เช่น สิทธารถะ นั้นกลับรู้สึกว่า

ได้เริ่มรับรู้ถึงการพบทุกข์ความไม่พึงพอใจในตนเอง เริ่มรู้สึกว่า
ความรักที่บิดามารดา และความรักที่โควินทะมีให้แก่สิทธารถะนั้น
ไม่อาจทำให้เขามีความสุขได้ตลอดไป ความรักดังกล่าวมานี้ไม่อาจ
ทำให้จิตใจสิทธารถะสงบยินดี หรือรู้สึกยินดีอัมเมาได้เลย ⁴

ตามทัศนะของพุทธปรัชญา ความจริงข้อแรกของอริยสัจ คือ "ทุกข์" อันหมายถึง
ปัญหาต่าง ๆ ของมนุษย์ ที่ทำให้เกิดความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ และความวิตกกังวล
เป็นภาวะที่ตกอยู่ในกำมกั้น กัดกัน ขัดแย้ง มีความบกพร่อง ขาดแก่นสาร ไม่พึงพอใจ
ซึ่งเปรียบเสมือนโรคร้าย

จึงสามารถกล่าวได้ว่าเฮสเส เริ่มการนำเสนอโครงเรื่อง ด้วยวิธีการของ
อริยสัจ นั่นคือ แสดง ทุกข์ของตัวละครสิทธารถะ โดยในตอนที่พุทธศาสนายก "ทุกข์"
ขึ้นเป็นจุดแรกเริ่มต้นในการแสดงธรรม เฮสเสก็ได้้นำเสนอ "บุตรพราหมณ์" (Der Sohn
des Brahmanen) ยกขึ้นเป็นจุดเริ่มต้นของเรื่องด้วยชีวิตของบุตรพราหมณ์เลี้ยงสิทธารถะ

⁴ Ibid., p. 9.

"Siddhartha hatte begonnen, Unzufriedenheit in sich zu
nähren. Er hatte begonnen zu fühlen, daß die Liebe seines Vaters,
und die Liebe seiner Mutter, und auch die Liebe seines Freundes,
Govindas, nicht immer und für alle zeiten ihn beglücken, ihn stillen,
ihn sättigen, ihm genügen werde."

ทุกข์ ของลิตถารณะ คือโรคร้ายที่บั่นทอนจิตใจและสร้างความรู้สึกรัดแฉ่งสงสัย ว่าบิดาของตนเองนั้น แม้จะเป็นคิ่งนักปราชญ์ในหมู่พราหมณ์

แต่แม้บิดาจะรู้มากมายถึงเพียงนี้ ชีวิตท่านสุขสงบจริงละหรือ ท่านยังเป็นผู้แสวงหา ยังไม่ได้รับความพอใจ ท่านยังไม่อิ่ม ท่านยังเป็นผู้กระหายที่จะไปบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่ตลอดเวลา ท่านยังกระหายที่จะไปยัง พิธีบูชาฮัยญ์ ไปหาพระคัมภีร์ และยังคงพูดจาเสาวนา กับเหล่าพราหมณ์ต่อไป⁵

ลิตถารณะ ไม่มีความเห็นพ้องกับคตินิยมและการปฏิบัติของพราหมณ์ ของบิดา ของคน เพราะลิตถารณะเห็นว่า เหตุใดบิดาที่ได้รับการกล่าวขานว่าเป็นผู้พ้นแล้วจากบาปและข้อตำหนิ จึงต้องไปทำพิธีชำระบาป จึงต้องไปทำให้ตัวสะอาดด้วยการอาบน้ำ สิ่งเหล่านี้ที่บิดาแสวงหา นั้นล้วนเป็นสิ่งวอกวนและเลื่อนลอย ลิตถารณะเห็นว่าอันที่จริงแล้วนั้น "คนเราควรจะต้องค้นหาสิ่งที่ เป็นแก่นสาร เหล่านั้นภายในตัวเอง และครอบครองมันไว้ด้วยตนเอง"⁶

⁵ Ibid., p. 11.

"... aber auch er, der so viel Wissende, lebte er denn in Seligkeit, hatte er Frieden, war er nicht auch ein Suchender, ein Dürstender? Mußte er nicht immer und immer wieder an heiligen Quellen, ein Dürstender, trinken, am Opfer, an den Büchern, an der Wechselrede der Brahmanen?"

⁶ Ibid., p. 11.

"Ihn mußte man finden, den Urquell im eigenen Ich, ihn mußte man zu eigen haben!"

ดังนั้น การออกแสวงหาสิ่งที่เบ็นแก่นสาร เป็นสาระสำคัญ เป็นค้ำกำเนิดของ
 สัจธรรม (der Urquell) จึงเริ่มขึ้น ลิตธารณะสมัครใจจะออกไป เป็น "สมณะ"
 พร้อมทั้งชวนเชิญโควินทะเข้าป่าจาริกด้วย โดยไม่ฟังคำทัดทานของบิดามารดา

จากความทุกข์บีบคั้นทางจิตใจ ความสงสัยขัดแย้ง อันก่อให้เกิดทุกข์ของลิตธารณะ
 ผลักดันให้พฤติกรรมของตัวละครมุ่งแสวงหาสัจธรรมและความสุขสงบนิรันดร

บทที่ 2 อยู่กับสมณะ (Bei den Samanas)

ลิตธารณะออกแสวงหาประสบการณ์เพื่อหาทางขจัดความสงสัย จากในบทที่ 1
 ดังที่กล่าวมา ทั้งนี้ ลิตธารณะมุ่งหาทางพ้นทุกข์ ในขั้นตอนของบทนี้ เฮสเสใช้วิธีการ
 นำเสนอโครงเรื่อง โดยให้ตัวละครลิตธารณะหาวิธีการลองผิดลองถูกขั้นต้น ค้นหาเหตุ
 แห่งทุกข์ โดยออกบวชเป็นสมณะก่อน

สมุทัย หมายถึง เหตุแห่งทุกข์ หรือ สาเหตุแห่งปัญหา เปรียบเสมือน
 สมุฏฐานของโรค เมื่อทุกข์ ในพุทธปรัชญา เป็นเสมือนโรค สมุทัยจึงเป็นเสมือน
 การค้นหาสาเหตุของโรคร้าย

ในที่นี่ ลิตธารณะ ออกมาเป็นสมณะพร้อมกับโควินทะ เพื่อการค้นหาสาเหตุแห่ง
 ทุกข์ของตนเอง ด้วยตนเอง การรักษาทุกข์ของคนนั้น ไม่มีหมอใดจะเยียวยาได้ดี เท่าตนเอง
 ดังนั้น การบวชเป็นสมณะแม้จะไม่ใช้การรักษาทุกข์ของคนอย่างถูกวิธี แต่ทว่านับได้เป็น เช่น
 การพยายามหาสาเหตุของทุกข์ขั้นต้นของการแสวงหาความจริง หรือความสุขนิรันดร

* สมณะ หมายถึง ผู้สงบ หมายถึงนักบวชทั่วไปแต่ในพุทธศาสนาท่านให้
 ความหมายจำเพาะ หมายถึงผู้ระงับบาป ได้แก่ พระอริยบุคคล และผู้ปฏิบัติเพื่อ
 ระงับบาป ได้แก่ผู้ปฏิบัติธรรมเพื่อเป็นอริยบุคคล (พระราชาวรมณี พจนานุกรมพุทธศาสตร์
 ฉบับประมวลศัพท์, 2528, หน้า 299.)

เฮสเส ได้ใช้วิธีการนำเสนอโครงเรื่องในส่วนนี้ เกี่ยวเนื่องกับเรื่องราวในพุทธประวัติตอนหนึ่ง อันเกี่ยวกับ การบำเพ็ญ "ทุกรกิริยา"^{*} ขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า โดยเฮสเสสร้างเหตุการณ์ตัวละครลึกลับให้มิ เป้าหมายอย่าง เช่นเดียวกับพระพุทธองค์ คือ "แสวงหาความว่าง ทำตัวให้พ้นจากความกระหาย พ้นจากความอยากได้ใคร่มี พ้นจากความฝัน พ้นจากความสุขและทุกข์ ขจัดทำลายความเป็นอัตตา^{*} และต้องไม่มีความเป็นอัตตาอีกต่อไป แสวงหาความสงบจากจิตที่ว่าง"⁷

การที่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงยังไม่ถึงความหลุดพ้น ยังไม่พบความว่าง และสงบ จากการบำเพ็ญทุกรกิริยานั้น ก็เพราะการทรมานตนด้วยวิธีของสมณะผู้นั้น ไม่น่า

* ทุกรกิริยา หมายถึง กิริยาที่ทำได้โดยยาก, การทำความเพียรอันยากที่ใครจะทำได้ ได้แก่ การบำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลุธรรมวิเศษ ด้วยวิธีการทรมานตนต่าง ๆ เช่น กลืนลมหายใจเข้าออก อดอาหาร เป็นต้น ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงปฏิบัติก่อนตรัสรู้ และได้ทรงเลิกบำเพ็ญเสียเพราะไม่สำเร็จประโยชน์ได้จริง (ผู้วิจัย)

* อัตตา (Ich) หมายถึง ตัวตน หรือ อาตมัน คือการยึดถือตัวตน เป็นที่มั่น ความมีตัวตน โดยยังยึดถือใน รูป, เวทนา, สัญญา, สังขาร และวิญญาณ อันเป็นสภาวะชีวิตของมนุษย์ ตรงข้ามกับคำว่า อนัตตา ซึ่งหมายถึง ความเป็นของไม่ใช่ตน (ดูเพิ่มเติมใน บทที่ 2)

⁷ Ibid., p. 16.

"Ein Ziel stand vor Siddhartha, ein einziges : leer werden, leer von Durst, leer von Wunsch, leer von Traum, leer von Freude und Leid. Von sich selbst wegsterben nicht mehr Ich sein, entleerten Herzens Ruhe zu finden."

ไปสู่การหลุดพ้นจากความเป็นตัวตนได้ ลีทซาร์ธะก็ยังไม่พบความหลุดพ้น เช่นเดียวกับที่
พระพุทธองค์ได้ทรงประสบมา เพราะไม่ว่าลีทซาร์ธะจะทรมานกาย ยืนกลางแดด
กลั่นลมหายใจ ฝึกสมาธิ ปฏิเสธตนเองตามหลักของนักพรต หรือ อดอาหาร แล้วก็
ตาม ลีทซาร์ธะจะหมุนวนกลับมาหาความมีตัวตนอีกทุกครั้ง นั่นคือ "ลีทซาร์ธะ ก็กลับสู่อัศตา
หรือ ความมีตัวตนอีก กระจาณเข้าสู่วงจรแห่งชีวิต เกิดกิเลส กำจัดกิเลส แล้วก็เลสอย่าง
ใหม่ก็เกิดขึ้น เป็น เช่นนี้อยู่ร่ำไป"⁸

ไม่ว่าลีทซาร์ธะจะทดลองกี่พันครั้งบทสรุปสุดท้ายของการบำเพ็ญ เป็นสมณะใน
ลักษณะดังกล่าวก็จะจบลงด้วย "ความมีตัวตน ก็กลับมามุ่งเข่าอีก แล้วลีทซาร์ธะก็ต้อง
กลับมาทุกข์ทรมาน ในวง เวียนแห่งชีวิตอันหนักอึ้ง เช่น เดิม"⁹

ลีทซาร์ธะ เห็นว่า การบำเพ็ญสมาธิอย่าง เช่นสมณะสอน หรือ การถือศีลอดนั้น
เป็นเพียงการหนีจากอัศตา เป็นเพียงการหลบจากทุกข์ไปชั่วขณะเท่านั้น และ เป็นเพียง
"เครื่องระงับความ เจ็บปวดและความไร้สาระแห่งชีวิตเพียงชั่วคราว"¹⁰ ดัง เช่นที่ลีทซาร์ธะ

⁸ Ibid., p. 18.

"..., war wieder Ich, schwang im Kreislauf, fühlte Durst,
überwand den Durst, fühlte neuen Durst."

⁹ Ibid., p. 18.

"..., und wieder Ich und Siddhartha war, und wieder die
Qual des auferlegten Kreislaufes empfand."

¹⁰ Ibid., p. 19.

"..., es ist eine kurze Betäubung gegen den Schmerz und
die Unsinnigkeit des Lebens."

ได้กล่าวกับโควินทะไว้หลังจากที่ได้พบว่าทั้งหมดที่ได้ปฏิบัติตามสมณะต่างก็เป็นภาระหนีจาก
ตนเอง ไม่ใช่การแสวงหาความจริงดังที่มุ่งหวังไว้

ลิตธารณะได้ปรารภกับโควินทะเพื่อจะชี้แจงให้เห็นจริงว่า การบำเพ็ญทุกรกิริยา
นั้น ไม่ทำให้หลุดพ้น แต่กลับจะทำให้ เติมนอนอยู่ในวงกลมและทำให้หลงทางจากความตั้งใจ
ของทั้งลิตธารณะและโควินทะ โดยลิตธารณะคิดเห็นแจ้งชัดได้จากการฝึกปฏิบัติตามสมณะ เฒ่า
ผู้นั้นได้แล้วว่า "เราฝึกอดอาหาร ฝึกทำสมาธิ แต่เราก็มองไม่เห็นนิพพาน ทั้งเราและ
สมณะ เฒ่าผู้นั้น"¹¹

เมื่อโควินทะได้ยินข่าวพระโคตมพระพุทธรเจ้า จึงเป็นจุด เริ่มต้นให้ทั้งสองหันเห
จากการบำเพ็ญอย่างสมณะผู้เฒ่า ลิตธารณะมีความหวังใหม่ในใจที่เต็มไปด้วยความกังขา
สงสัย เช่น เดิมว่า

ขอให้เราได้สัมผัสผลแห่งคำสอนนั้นเถิด รอดต่อไปสักหน่อย... โควินทะ
ผลที่เราต้องขอบพระทัยและเป็นหนี้พระองค์อยู่ก็คือ การที่ทรงดึงเราจาก
สมณะได้ หรือถ้าหากจะมีผลอื่น ๆ ที่ดีกว่านี้แล้วละก็ เราคงต้องอดใจ
รอดูกัน¹²

¹¹ Ibid., p. 20.

"... , und werden uns üben, und werden fasten und werden
uns üben, und werden fasten und werden meditieren. Aber Nirwana
werden wir nicht erreichen, er nicht, wir nicht."

¹² Ibid., p. 25.

"Laß diese Frucht uns genießen und das Weitere abwarten,
o Govinda! Diese Frucht aber, die wir schon jetzt dem Gotama
verdanken, besteht darin, daß er uns von den Samanas hinwegruft! Ob
er uns noch anderes und Besseres zu geben hat, o Freund, darauf laß
uns ruhigen Herzens warten."

เฮส เสสร้างโครง เรื่องในช่วงแรกนี้ด้วยการให้ตัวละครมีความขัดแย้งใน
ความคิดของตัวละคร ผลักดันให้ตัวละครดำเนินชีวิตและสร้างพฤติกรรมของ "ผู้แสวงหา"
ต่อไป

ดังนั้นจึงอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า จากความ "ทุกข์" ที่ทำให้ลิตทาระยะจากบิดา
มารดา เพื่อแสวงหาความสุขสงบนิรันครนั้น ผลักดันให้ลิตทาระยะหัน เหนาะดำเนินชีวิตตาม
วิถีของสมณะในป่า เพื่อประสงค์จะหาสาเหตุแห่งทุกข์หรือ "สมุทัย" ที่แท้จริง ลิตทาระยะ
พยายามตั้งข้อสมมุติฐาน เพื่อค้นหาสาเหตุแห่งทุกข์ของตน แต่เมื่อตนยังไม่พบ และยัง
ไม่ได้สัมผัสความจริงอย่างที่มุ่งหวัง ลิตทาระยะจึงผละจากสมณะ เดินทางมุ่งแสวงหา
แหล่งคำสอนใหม่ จากพระโคตมสัมมาสัมพุทธเจ้า จากไควินทะ จากเพื่อนผู้เป็น
กัลยาณมิตรตั้งแต่เยาว์วัย

บทที่ ๓ พระโคตมะ* (Gotama)

ในบทนี้ เฮส เสนำเสนอโครงเรื่องมาถึงลักษณะของหลักอริยสัจข้อที่ ๓ คือ
นิโรธ หรือ ความดับทุกข์ หรือ ภาวะหมดปัญหา ด้วยความหมายของนิโรธ จึงเปรียบ
เสมือน เป็น ความหายจากโรค สืบเนื่องจาก ทุกข์ เป็นเหมือนโรค และ สมุทัย เป็น
เสมือน สมุฏฐานของโรค

สัญลักษณ์ที่เฮสเส ได้ใช้แสดงความดับทุกข์และนิพพาน คือการปรากฏองค์ของ
พระโคตมะนั้นเอง

* โคตมะ (Gotama) หรือโคตม เป็นชื่อตระกูลของพระพุทธเจ้า มหากษัตริย์
เรียกพระพุทธเจ้าตามพระโคตร (ตระกูล, เผ่าพันธุ์) ว่า พระโคตม พระโคตมะ หรือ
พระสมณโคตม (ผู้วิเศษ)

จากการที่เฮสเส่มิความประทับใจในพระพุทธประวัติอยู่เป็นทุนเดิม ภาพที่เฮสเส้นำเสนอเกี่ยวกับองค์พระพุทธเจ้า จึงแจ่มชัดด้วยศรัทธาและปราศจากขบถมลทิน ดังเช่น

พระพุทธองค์เสด็จดำเนินไปด้วยพระอรุณทนต์อันแสดงถึงความมีกนน้อย
สำรวม และสมบูรณ์ด้วยพระสติสัมปชัญญะ พระพักตร์สงบนิ่งไม่แสดงถึง
ความสุขหรือเศร้า หากแผ่รอยแย้มยิ้มอยู่ภายใน บริสุทธิราวทวารกผู้
แข็งแรง ทรงดำเนินอย่างสงบบ และแม้จะทรงจีวรเช่นเดียวกับภิกษุ
รูปอื่น ๆ ทว่าพระพักตร์และพระอรุณทนต์ที่เสด็จดำเนินทุกอย่างก้าว
สายพระเนตรที่ทอดมองต่ำ รวมทั้งพระหัตถ์และนิ้วพระหัตถ์ที่ทรงประคอง
บาตร ต่างบ่งบอกถึงความสงบนิ่งอัน เปี่ยมด้วยความสุขสมบูรณ์ไม่ทรง
แสวงหา ไม่ทรงมีจิตเสแสร้ง ลมหายใจทรงห่อหุ้มอยู่ในความสงบ
นิ่งของพระศาสนา ในความ เรืองรองของกาสาวพัสตร์ อันคงความสันติ
ที่ไม่อาจทำลายล้าง¹³

¹³Ibid., p. 29.

"Der Buddha ging seines Weges bescheiden und in Gedanken versunken, sein stilles Gesicht war weder fröhlich noch traurig, es schien leise nach innen zu lächeln. Mit einem verborgenen Lächeln, still, ruhig, einem gesunden Kinde nicht unähnlich, wandelte der Buddha, trug das Gewand und setzte den Fuß gleich wie alle seine Mönche, nach genauer Vorschrift. Aber sein Gesicht und sein Schritt, sein still gesenkter Blick, seine still herabhängende Hand, und noch jeder Finger an seiner still herabhängenden Hand sprach Friede, sprach Vollkommenheit, suchte nicht, ahmte nicht nach, atmete sanft in einer unverwelklichen Ruhe, in einem unverwelklichen Licht, einem unantastbaren Frieden."

แม้การนำเสนอตัวละครเช่นพระโคตมะ จะให้ภาพลักษณ์ที่สวยงามและเปี่ยมด้วยศรัทธาก็ตาม เสนอได้ให้ลัทธิธารณะมีความเชื่อมโยงในทันที ลัทธิธารณะกลับเริ่มมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องกับพระพุทธองค์ หรือพระโคตมะและคำสอนของพระองค์ ไม่ว่าพระองค์จะทรงแสดงธรรม ทรงแจกแจง "อริยสัจสี่และองค์มรรคแปด"¹⁴ ทรงยกอุทธาหารณ์แบบคยาประกอบ และตรัสย้ำเตือนอย่างอดทนเพียงใด แม้พระพุทธองค์จะทรงย้ำว่า จุดหมายของพุทธธรรม คือการหลุดพ้นจากความทุกข์ และ นั่นก็คือสิ่งที่ทรงสอนแล้วก็ตาม

สำหรับลัทธิธารณะเห็นว่า การไปสู่นิพพาน หรือ การหลุดพ้นนั้นไม่มีหนทางสั่งสอนหรือถ่ายทอดประสบการณ์โดยตรงแก่กันและกันได้ จำเป็นต้องค้นหาด้วยตนเอง ลัทธิธารณะไม่ได้คิดแย้งคำสอนของพระพุทธองค์ เขายังเห็นว่าสิ่งที่ทรงตรัสรู้นั้น ถูกต้อง สิ่งที่ทรงบรรลุถึงก็โดยการแสวงหา ตามวิธีการของพระองค์เอง โดยการคิด การบำเพ็ญเพียร ดังนั้น ลัทธิธารณะจึงมีความมุ่งหมายจะแสวงหาทางหลุดพ้นและต้องการประสบทางนั้นด้วยตนเอง ดังที่ได้กล่าวไว้ เหตุผลของตนกับองค์พระสมณโคตมว่า

พระองค์ก็ไม่ได้เรียนโดยการสอน ด้วยเหตุนี้เอง พระผู้มีพระภาคเจ้าข้าพระองค์เองคิดว่า ไม่มีผู้ใดพบทางหลุดพ้นโดยการเรียนการสอน... ไม่มีผู้ใดแม้ ข้าแต่พระองค์ผู้ทรงเป็นสัพพัญญู พระองค์ไม่อาจถ่ายทอดสิ่งที่บังเกิดกับพระองค์เองในชั่วโงมแห่งการตรัสรู้นั้น โดยใช้ถ้อยคำและการสอน... สิ่งนี้เองที่เป็นสาเหตุให้ข้าพระองค์ต้องเดินทางต่อไป ไม่ใช่เพื่อแสวงหาหลักการอื่น หรือที่ดีกว่า เพราะข้าพระองค์นั้นตระหนักดีแล้วว่า ไม่มีหลักการใดอีกแล้ว แต่ว่าข้าพระองค์จะละวางหลักคำสอนทุกคำสอน

¹⁴ Ibid., p. 30.

"... , lehrte die vier Hauptsätze, lehrte den achtfachen Pfad..."

ละวางอาจารย์ทุกอาจารย์ และไปให้ถึงเป้าหมายด้วยตนเองโดยลำพัง
หรือไม่ เช่นนั้นก็หมดสิ้นลมไป¹⁵

ในการแสดงความแน่วแน่ของลัทธินี้ เพื่อการค้นหาทางหลุดพ้นด้วย
ตนเองนั้น ในที่นี้จะสังเกตเห็นชัดเจนว่า ตรงกับหลักอภิปริชญาในพุทธศาสนา อัน
สอนให้มนุษย์ได้ "รู้จักแก้ไขปัญหา ด้วยตัวมนุษย์เอง ที่ตรงกับตัวเหตุและปัจจัย"¹⁶
กล่าวคือ ลัทธินี้เล็งเห็นปัญหาที่ตัวปัญหา ตนเองเกิดความสงสัยใคร่รู้ อยากแสวงหา
ความหลุดพ้น และสัจธรรม การค้นหาด้วยตนเองจึงเป็นทางเดียวที่ลัทธินี้จะค้นพบทาง
แห่งอริยมรรค อริยชน คือ ผู้ซึ่งไร้ทุกข์ พันทุกข์ และอยู่เหนือทุกข์ ในขณะที่
ปุถุชน คือ ผู้แสวงหาทางพ้นทุกข์ และยังทะยานหาความสุขอยู่

ฉะนั้นบทของการแสวงหาจึงนำไปสู่การออกหาทางพ้นทุกข์ หรือ "มรรค"
และเริ่มการออกแสวงหาอย่างจริงจังของลัทธินี้คือ ไป

¹⁵ Ibid., p. 35.

"Nicht ist sie dir geworden durch Lehre! Und - so ist
mein Gedanke, o Erhabener - keinem wird Erlösung zuteil durch
Lehre! Keinem, o Ehrwürdiger, wirst du in Worten und durch Lehre
mitteilen und sagen können, was dir geschehen ist in der Stunde
deiner Erleuchtung! ...Dies ist es, weswegen ich meine Wanderschaft
fortsetze - nicht um eine andere, eine bessere Lehre zu
suchen, denn ich weiß, es gibt keine, sondern um alle Lehren
und alle Lehrer zu verlassen und allein mein Ziel zu erreichen
oder zu sterben."

¹⁶ พระราชนิพนธ์, พุทธธรรม, หน้า 920.

บทที่ 4 ตื่นจากหลับ (Erwachen)

ลิตธารณะเดินทางจากพระโคตมะพุทธเจ้า จากโควินทะผู้มีครใจเป็นพระภิกษุ
ในพุทธศาสนา แต่ลิตธารณะกลับออกหาทางแห่งการดับทุกข์ เพื่อพบสุข ด้วยตนเอง

เมื่อลิตธารณะพิจารณาใคร่ครวญเหตุการณ์ที่ปรากฏแก่ตนเองรวมทั้งสิ่งที่ผ่านมา
นั้นว่า "เราเรียกโลกที่ปรากฏว่าเป็น-มายา--เราเรียกตาของเราลึ้นของเราว่าเป็น
สิ่งไม่เที่ยงแท้เป็น-อายตนะ-แต่ขณะที่สิ่งเหล่านั้นได้สุดลึ้นลงแล้ว เราตื่นแล้ว ตื่นขึ้น
จริง ๆ และเราเพิ่งเกิดก็วันนี้เอง"¹⁷

คำว่า"มายา" หรือ ภาพลวงตา ในความหมายของลิตธารณะ คือภาพที่เห็นจาก
การหลับ คือ ยังไม่ตื่น ยังไม่ได้สัมผัสทดลองสัมผัสประสบการณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเอง เพียง
คำสอนไม่ทำให้ลิตธารณะตื่นจากภพมายาได้ ดังนั้นการตื่นของลิตธารณะจึงเป็นการแสดง
ตนว่าพร้อมต่อการแสวงหาประสบการณ์จริงด้วยตัวลิตธารณะเอง ทั้งนี้ลิตธารณะใช้"ปัญญา"
เล็งเห็นได้ก่อนแล้วว่า "ความหมายและความเป็นจริงหาได้ซ่อนอยู่เบื้องหลังสิ่งใด ๆ ไม่
สิ่งเหล่านั้นกลับอยู่ในตัวของมันเอง อยู่ในตัวของมันเองทั้งหมด"¹⁸

¹⁷ Ibid., p. 40

"... , ich nannte die Welt der Erscheinungen Täuschung,
nannte mein Auge und meine Zunge zufällige und wertlose Erscheinungen.
Nein, dies ist vorüber, ich bin erwacht, ich bin in Tat erwacht und
heute erst geboren."

¹⁸ Ibid., p. 40.

"Sinn und Wesen waren nicht irgendwo hinter den Dingen,
sie waren in ihnen, in allem."

ดังนั้นสิ่งที่ลัทธินี้ประสมมาในบทก่อน ๆ และจะต้องเก็บเกี่ยวต่อไปนั้น จึงเป็นสิ่งที่เขาเองได้ตัดสินใจแล้วว่า "ในท่ามกลางสิ่งเหล่านี้ ตัวเขา ลัทธินี้ผู้ตื่นแล้ว ผู้ที่กำลังอยู่บนเส้นทางแสวงหาของตัวเอง"¹⁹ ทั้งนี้ ลัทธินี้มุ่งเดินทางไป โดย "ไม่กลับหลังอีกแล้ว"²⁰

จากบทของ "ผู้ตื่นจากหลับ" แสดงให้เห็นว่า "มรรค" ในความหมายของเฮสเส และของพุทธศาสนามีความตรงกัน คือว่า มรรค เป็น ทางดับทุกข์ หรือ หนทาง ที่นำไปสู่จุดมุ่งหมาย และหนทางของมรรคนี้ คือ การออกแสวงหาสัจธรรมในชีวิตมนุษย์ ด้วยตัวมนุษย์เอง ตัวละคร ลัทธินี้ เบียงเบนชีวิตออกเป็น ปุณชนดำรงชีพเยี่ยงคนธรรมดาด้วย รูปลักษณะและพฤติกรรมต่าง ๆ เริ่มจากบทนี้

มรรค เปรียบเป็นยารักษาโรค และยารักษาโรคของอาการทุกข์ของมนุษย์นั้นมีหลากหลายขนาน เฮสเสจึงสร้างเสนอเค้าโครงเรื่องด้วยวิธีการนำเสนอโครงเรื่อง ด้วยการดำเนินทางสายกลาง คือ มรรค มีองค์ 8 หมายถึง มีองค์ประกอบ 8 ประการ แสดงว่ายานานนี้ของเฮสเสมี 8 ขนานด้วยกัน จากการดำเนินโครงเรื่องจาก ทุกข์ ซึ่งเป็นดังโรค มาหาสมุทัย ซึ่งเป็นดังสมมุติฐานของโรค และมาถึง นิโรธ คือ พบความหายจากโรค และจะหายจากโรคหรือทุกข์ได้นั้น ลัทธินี้จะต้องทดลองยาทั้งหมด 8 ขนาน ในทางของ "มรรค" * ด้วยการลองสัมผัสความขมหวานของยานั้นด้วยตัว ลัทธินี้เอง จึงจะหายจากโรคได้

¹⁹ Ibid., p. 40.

"... und inmitten er, Siddhartha, der Erwachende, auf dem Wege zu sich selbst."

²⁰ Ibid., p. 42.

"Und alsbald schritt er wieder aus, ..., nicht mehr zurück."

* มรรค มีองค์ 8 (der heilige achtfache Pfad) ดูในบทที่ 2.

จากภาคแรกอันกล่าวถึงขบวนการในอริยสัจ ถ่ายทอดเป็นพฤติกรรมของตัวละคร ลิทธารณะมาสู่ ภาคที่สอง อันเป็นทางสายกลาง วิธีการแสวงหาทางดับทุกข์ 8 สาย ดังจะ ปรากฏต่อไป

ภาคที่สอง (Der zweite Teil)

ภาคที่สองของเรื่อง ลิทธารณะนี้ เป็นภาคที่แสดงตัวอย่างประกอบธรรมอันเกี่ยวเนื่องกับ มรรค 8 หรือ ทางดับทุกข์ ทางสายกลาง คือ มัชฌิมาปฏิปทา ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ เมื่อมรรคมงคล 8 การดำเนินโครงเรื่องในภาคที่สองนี้ เฮสเส ได้วางโครงเรื่องไว้เป็น 8 บท เป็นชั้นเป็นตอนเช่นกัน

บทที่ 1 กามลา (Kamala)

เมื่อลิทธารณะตื่นจากสภาพของการเป็นสมณะ และโลกที่ตนคิดว่าเป็น "มายา" อยู่ ลิทธารณะจึงมีเป้าหมายใหม่ ด้วยการมุ่งที่จะลิ้มลองชีวิตเช่นปุถุชน เพื่อศึกษาโลกใหม่ด้วยตนเองอย่างแท้จริง เพราะเมื่อเริ่มต้นในบทใหม่นี้ เฮสเสให้ลิทธารณะ "ได้เรียนรู้สิ่งใหม่บนทุกย่างก้าวของเส้นทาง โลกของลิทธารณะเปลี่ยนไปแล้ว เขาหลงใหลโลกใหม่ใบนี้"²¹

โลกใหม่ของลิทธารณะคือการหันเหเข้าสู่ชีวิตคนธรรมดาสามัญ ผู้มีความปรารถนา อารมณ์ และ การรับรู้สัมผัสเยี่ยงปุถุชนทั่วไป โลกใหม่นี้ทำให้ลิทธารณะเบี่ยงเบนมาพบกับ "กามลา" หญิงงามเมือง เพราะ ลิทธารณะมีปัญญาเห็นว่าทั้งอารมณ์สัมผัสของตัวตนที่มีอยู่ และความคิดนั้น เป็นสิ่งที่ดี การได้เรียนรู้จากสิ่งต่าง ๆ นี้อย่อมเป็นคุณ ควรได้สัมผัสกับสิ่ง

²¹Ibid., p. 45.

"lernte Neues auf jedem Schritt seines Weges, denn die Welt war verwandelt, und sein Herz war bezaubert."

ทั้งสองนี้ด้วยตนเอง ดังที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ในสิ่งที่ไม่อาจสอนได้ ไม่อาจอธิบาย
ลิตธารณะก็จำต้อง "ค้นพบตนเองให้ได้ก่อน" ฉะนั้น²²

ลิตธารณะได้พบกับ "วาสุเทพ" ชายล่อแพ ผู้ทำให้ลิตธารณะได้เรียนรู้
สัจธรรมของธรรมชาติจากแม่น้ำ ดังที่วาสุเทพ กล่าวไว้เป็นเครื่องเตือนใจให้ลิตธารณะ
ฟังว่า

ถูกต้อง ข้าพเจ้ารู้จักสิ่งนี้จากแม่น้ำอีกเช่นกัน การที่ทุกสิ่งย่อม
ทวนกลับคืน คุณก็เช่นกันสมณะ คุณจะต้องกลับมา ลาก่อน จงตอบแทน
ข้าพเจ้าด้วยไมตรีเถิด...²³

เมื่อลิตธารณะได้พบกับ "กามลา" หญิงงามเมืองผู้โสภณา ทำให้ลิตธารณะได้มี
โอกาสเก็บเกี่ยวประสบการณ์ทางโลก ได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่เป็นโลกของ "ขรราวาส"
ได้สวมใส่เสื้อผ้าสวยงาม ประพรมร่างกายด้วยน้ำปรุงน้ำหอม ใช้จ่ายเงิน และได้เรียนรู้
เรื่องรักและความใคร่

การเรียนรู้ของลิตธารณะในบทยี่มิใช่ทำโดยขาดปัญญา ลิตธารณะมีปัญญาเห็นชอบ
รู้สึกในการกระทำ รู้ว่าตนต้องการสิ่งใดในขณะที่กำลังเรียนรู้ ดังที่ลิตธารณะได้กล่าว
เปรียบเทียบกับกมลาฟังก่อนจะได้เข้าพบคมสวามีในบทต่อไป ว่า

²² Ibid., p. 46.

"Sich selbst mußte er jetzt erleben."

²³ Ibid., p. 48.

"Gewiß! Auch das habe ich vom Flusse gelernt, alles
kommt wieder! Auch du, Samana, wirst wiederkommen. Nun lebe
wohl! Möge deine Freundschaft Lohn sein."

"...เวลาคุณขว้างก้อนหินสักก้อนลงในน้ำ หินก้อนนั้นย่อมหาทางจมลงสู่พื้นน้ำโดยเร็วที่สุด เช่นเดียวกับที่ลัทธิธารณะมีจุดหมายมีความมุ่งมั่น ลัทธิธารณะไม่ต้องทำอะไร เขาเพียงรอคอย ใช้ความคิดและอดอาหาร แค่นั้นเขาก็สามารถผ่านกิจของโลก เช่นเดียวกับก้อนหินนั้นที่ผ่านพื้นน้ำลงไปได้โดยไม่ต้องทำอะไร ไม่ต้องกระเสือกกระสน ลัทธิธารณะปล่อยให้ตนเองถูกดูดดึงและจมลงไป จุดหมายของเขาลากพาเขาเข้าไปหาเอง เพราะเขาจะไม่ยอมให้อะไรก็ตามที่ขัดต่อเป้าหมายผ่านเข้าไปถึงจิตของเขาได้ นั่นคือสิ่งที่ลัทธิธารณะเรียนกับสมณะ สิ่งที่คนชาติปัญญาเรียกว่าเวทมนต์ ซึ่งเขาคิดว่าเกิดจากผีร้าย อันที่จริงไม่มีอะไรเกิดจากผีร้าย ไม่มีผีร้าย ใครทุกคนก็สามารถมีเวทมนต์นี้ได้ ทุกคนสามารถเข้าถึงเป้าหมายได้ ถ้าหากเขารู้จักคิด รู้จักรอ และรู้จักอดได้²⁴

²⁴ Ibid., p. 58.

"...: wenn du einen Stein ins Wasser wirfst, so eilt er auf dem schnellsten Wege zum Grunde des Wassers. So ist es, wenn Siddhartha ein Ziel, einen Vorsatz hat. Siddhartha tut nichts, er wartet, er denkt, er fastet, aber er geht durch die Dinge der Welt hindurch wie der Stein durchs Wasser, ohne etwas zu rühren; er wird gezogen, er läßt sich fallen. Sein Ziel zieht ihn an sich, denn er läßt nichts in seine Seele ein, was dem Ziel widerstreben könnte. Das ist es, was Siddhartha bei den Samanas gelernt hat. Es ist das, was die Toren Zauber nennen und wovon sie meinen, es werde durch die Dämonen bewirkt. Nichts wird von Dämonen bewirkt, es gibt keine Dämonen. Jeder kann zaubern, jeder kann seine Ziele erreichen, wenn er denken kann, wenn er warten kann, wenn er fasten kann.

ในบทแรกของภาคที่สองนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นการแสดงมรรค ข้อแรก คือ สัมมาทิฐิ คือ การแสดงปัญญาอันเห็นชอบของลัทธินิพพาน เพื่อจะมุ่งแสวงหาทางสายกลาง ค่อยไป การดำเนินชีวิตและพฤติกรรมของลัทธินิพพานในทางโลก แสดงถึง การลงใช้ ชีวิตในอีกลักษณะที่แตกต่างจากชีวิตนักบวช หรือ สมณะ เพื่อสั่งสมประสบการณ์ด้วยตัว ของลัทธินิพพานเอง ขณะที่ลัทธินิพพานอยู่ใน "โลกใหม่" นี้ ลัทธินิพพานมีปัญญาเห็นชอบ ความทำนองคลองธรรมทุกประการ โดยรู้ว่าตนเองกำลังมุ่งเข้าสู่เป้าหมายใด และ กำลังกระทำอะไร สัมมาทิฐิ เป็นมรรคข้อหนึ่งในสายปัญญา หมายถึงว่า ลัทธินิพพานใช้ ความรอบรู้ที่รู้จักไตร่ตรองหาเหตุและผล ลัทธินิพพานใช้ปัญญาให้เห็นว่า พระพุทธเจ้าทรง ตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง ดังนั้น ผลที่พระองค์ได้จากการตรัสรู้ คือ การรู้แจ้ง เห็นจริง เข้าถึงความสุขสงบสมบูรณ์นั้น จึงต้องประสบด้วยพระองค์เอง ไม่สามารถสอนหรือถ่ายทอด แก่กันได้ ประสบการณ์ไม่อาจถ่ายทอดกันได้ ดังนั้น ลัทธินิพพานจึงหันเหชีวิตจากสมณะมา หาประสบการณ์ทางโลกด้วยตนเอง เพื่อให้ตนได้สัมผัสชีวิตของชาวโลก เพื่อใฝ่หา ข้อ เปรียบเทียบกับชีวิตสมณะและเพื่อการเห็นแจ้งด้วยตนเองต่อไป

บทที่ 2 อยู่กับปุถุชน

หลังจากการได้เรียนรู้ชีวิตชาวโลกด้านกามารมณ์จากกามาลามาแล้วลัทธินิพพาน คำเนยวิถีชีวิตในรูปแบบต่อไป คือ ชีวิตของพ่อค้า โดยการไปหาคนสวามี

เมื่อเฮสเสได้นำเสนอ มรรคข้อแรก "สัมมาทิฐิ" ในบทแรกแล้ว ดังนั้นในบท ต่อมานี้ เฮสเสดำเนินเรื่องมาในมรรคข้อต่อไปคือ "สัมมาสังกัปปะ" คือ ความคำริชชอบ โดยให้ลัทธินิพพานได้เรียนรู้ชีวิตพ่อค้า และซึมซาบสังขารของบพาทชีวิตเช่นพ่อค้า ขณะ อยู่กับคนสวามี ความคำริชชอบของลัทธินิพพาน คือ คำริไม่ก่อทุกข์แก่ตนและคนอื่น ด้วย ความเข้าใจชีวิตในเวลาต่อมาว่า ที่จริงพ่อค้าไม่ได้รับเงินจากคนอื่น เปล่า ๆ เขาให้ สินค้าเป็นสิ่งแลกเปลี่ยน

และด้วยความคิดของลัทธินิพพานที่ว่า เขาคิดได้ รอได้ และอดได้ จึงทำให้เขามี

คำริในการออกจากกามารมณ์ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัสได้ คำริในการไม่เบียดเบียนกัน โดยมองเห็นว่าแต่ละคนต่างก็แบกทุกข์ด้วยกัน ถ้าเราไม่เบียดเบียนเขา แล้ว ก็เท่ากับ เราไม่ได้เพิ่มทุกข์ให้เขาแต่อย่างใด อันเป็นหลักการที่ดีของพ่อค้าที่ดี คือ เมื่อพ่อค้า อยู่ด้วย เงินทองของคนอื่น และก็อยู่ด้วยการไม่เอาของจากคนอื่นโดยไม่มี การแลกเปลี่ยนนั้น ว่า "สิ่งเหล่านั้นดูเหมือนจะเป็นวิธีที่เป็นอยู่ ทุกคนรับ ทุกคนให้ ชีวิตก็เป็นเช่นนั้นแหละ"²⁵

สัมมาสังกัปปะ เป็นมรรคข้อที่ 2 ในทั้งหมด 8 ข้อ ของอริยมรรค หมายถึง คำริชอบ คือ คำริในการไม่ก่อทุกข์แก่ตนและผู้อื่น คำริในการไม่เบียดเบียนกัน คำริ ในการไม่ทำร้ายตอบไม่เพิ่มทุกข์หรือพยายามทวง เหวตอบ ความคำริชอบในลักษณะของมรรค ข้อที่ 2 นี้ สิทธารถะได้แสดงแล้วในบทที่ได้ยกมาเป็นพ่อค้ากับคณสวามี ใช้ชีวิตอย่างพ่อค้า เรียนรู้ชีวิตต่าง ๆ ของ "ชาวโลก" หรือ ขรราวาส ดังเช่นที่สิทธารถะได้กล่าวกับคณสวามี หลังการได้เดินทางเข้าไปในหมู่บ้านเพื่อซื้อข้าวกับขานาแล้วกลับมาล่าช้า แต่ไม่ได้ข้าว กลับมาด้วยเลยว่า

หากตอนนี้... ข้าพเจ้าเป็นคณสวามี ข้าพเจ้าจะระงับดับความ รำคาญใจ เมื่อตัวเองซื้อของไม่ได้ และต้องสูญเสียทั้งเวลาและทั้ง เงินไป แต่ว่าข้าพเจ้าจะใช้เวลาหลาย ๆ วันเรียนรู้ และกอบโกย ความสุขใจ โดยจะไม่ใช้ความรำคาญ หรือความริบร้อนเบียดเบียน ทำร้ายตนเองและผู้อื่น หากข้าพเจ้าได้กลับไปหมู่บ้านนั้นอีกครั้ง อาจจะไปซื้อข้าวที่เกี่ยวเก็บไว้ของงวดหลัง หรือเข้าไปเพื่อจุดหมายอื่น

²⁵ Ibid., p.61.

So scheint es sich in der Tat zu verhalten. Jeder nimmt, jeder gibt, so ist das Leben."

ผู้คนก็จะเป็นผู้มิตรเข้ามาต้อนรับอย่างยินดี อีกทั้งข้าพเจ้าเองจะรู้สึก
ภาคภูมิใจที่ไม่ได้แสดงความริบร้อน หรือแสดงความไม่พอใจไร้ความอดทน
ออกไปเมื่อคราวก่อน...²⁶

เมื่อลิตธารณะมีสำนึกใน "สัมมาสังกัปปะ" อยู่ภายในจิตใจและแสดงออก เช่นนี้
ทำให้คัมภีร์ตระหนักถึงความ เป็น "ผู้แสวงหา" เช่น ลิตธารณะ ในฐานะผู้ที่เป็นผู้มี
ลักษณะเด่นและนำหน้าพ่อค้าในด้านความสงบ หนักแน่น ในด้านศิลปะการฟัง อีกทั้ง
ทำให้คนแปลกหน้าประทับใจ อย่างที่ครั้งหนึ่ง คัมภีร์เคยปรารภกับเพื่อนพ่อค้าด้วยกันว่า
"พรหมณ์คนนี้ ไม่ใช่พ่อค้าที่แท้ และเขาไม่มีวันจะเป็นพ่อค้าได้เลย ไม่เคยมีจิตใจซึมซับ

²⁶ Ibid., p. 64.

"Sieh Lieber, wenn ich Kamaswami gewesen wäre, so wäre,
ich sofort, als ich meinen Kauf vereitelt sah, voll Ärger und in
Eile wieder zurückgereist, und Zeit und Geld wäre in der Tat
verloren gewesen. So aber habe ich gute Tage gehabt, habe gelernt,
habe Freude genossen, habe weder mich noch andere durch Ärger und
durch Eilfertigkeit geschädigt. Und wenn ich jemals wieder
dorthin komme, vielleicht um eine spätere Ernte zu kaufen, oder
zu welchem Zwecke es sei, so werden freundliche Menschen mich
freundlich und heiter empfangen, und ich werde mich dafür loben,
daß ich damals nicht Eile und Unmut gezeigt habe.

ในบทนี้ เฮสเสต้องการแสดงความหมายของ "สังสารวัฏ" หรือ กงล้อแห่งชีวิต ด้วยทัศนะและภาษาของตนไว้ในโครงเรื่อง รวมทั้งบรรทัดที่ 3 คือ "สัมมาวาจา"

เป็นที่ทราบกันแล้วว่า สังสารวัฏ แปลว่า การเวียนว่ายอยู่ในทุกข์ คือ การที่มนุษย์ยังไม่หลุดพ้นจากกิเลส ความทะยานอยาก ดังเช่นที่ลัทธิธารณะถูกสภาพแวดล้อม อันที่เรียกกันว่า "สุขสบาย" ครอบงำ การที่เขารู้จักทำมาค้าขาย สนุกสำราญในโลกียรส เสพสุขกับสตรีเพศ แต่งกายด้วยแพรพรรณราคาแพง รู้จักการเล่นการพนัน รู้จักการ กล้าเสี่ยงลงทุน การใช้เล่ห์เหลี่ยมในวงพนัน การเหยียดหยามคนที่พ่ายแพ้และตกเป็น ลูกหนี้ ในไม่ช้า ความเหน็ดเหนื่อยต่อชีวิตก็ค่อย ๆ คืบคลานมาเยือนลัทธิธารณะ "ประจวบคัมภ์ที่เคยใหม่กลับเก่าตามกาลเวลา สัจจาง มีรอยเปื้อนเปรอะ ทั้งมีรอยยับย่นอยู่ ค่ะ เข็มปรี เนื้อผ้ารวนที่นั่นที่นี่"²⁹ และเพราะเนื่องจาก "ความป่วยไข้ทางวิญญาณที่คนร่ำรวย มีกันคืบคลานมาสู่ลัทธิธารณะอย่างช้า ๆ"³⁰

ไม่นานนักหลังจากลัทธิธารณะใช้ชีวิตสุ้งสุ้งอยู่ "ในวงจรอันไร้สาระ"³¹ เช่นนี้

²⁹ Ibid., p. 73.

"Wie ein neues Kleid mit der Zeit alt wird, mit der Zeit seine schöne Farbe verliert, Flecken bekommt, Falten bekommt, an den Säumen abgestoßen wird und hier und dort blöde, fädige Stellen zu zeigen beginnt,..."

³⁰ Ibid., p. 72.

"Langsam ergrift ihn die Seelenkrankheit der Reichen."

³¹ Ibid., p. 74.

"In diesem sinnlosen Kreislauf."

เขาล้มเจ็บและแก่ตัวลง ใช้เวลาอยู่ในบ้าน กับนางรำ สุรา จิตไม่สงบ อ่อนเพลีย
 เกษียณตัวเอง รู้สึกเกลียดกลิ่นน้ำมันใส่ผม กลืนเหลวจากปาก และเกลียดผิวพรรณ
 ของตัวเองที่อบนวลขาวผ่อง ในที่สุด เขาก็รู้สึกเหมือน เช่น เดิมคือต้องการแสวงหา
 ต่อไปอีก

สิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งในบทนี้ที่ผลักดันให้ลัทธินิถาระระลึกถึงความ เป็นจริงและกระตุ้น
 เตือนให้เห็นว่าลัทธินิถาระกำลังจมอยู่ในสังสารวัฏก็คือ คำพูดของกามลาขณะทีลัทธินิถาระ
 อยู่กับกามลาในสวนสำราญคงงาม พูดคุยอยู่ไคร้ร่วมไม่ว่า

...กามลาพูดเป็นจริงเป็นจัง มีความเศร้า และความละเอียด
 ซ่อนเร้นอยู่ในคำพูด เธอขอให้ลัทธินิถาระเล่าเรื่องพระสมณะโคดม
 เธอฟังได้ไม่รู้เบื่อ รับรู้ว่าพระเนตรของพระองค์แจ่มใสเพียงใด
 พระโอษฐ์นั้นงามและมีแต่ความสงบเพียงใด รอยพระสรวลฉายแวว
 ความกรุณาอยู่เพียงใด อีกทั้งทุกพระอิริยาบถมีแต่ความสงบสันติ
 เพียงใด³²

³² Ibid., p. 74.

"... und Kamala hatte nachdenkliche Worte gesagt, Worte,
 hinter welchen sich eine Trauer und Müdigkeit verbarg. Von
 Gotama hatte sie ihn gebeten zu erzählen, und konnte nicht genug
 von ihm hören, wie rein sein Auge, wie still und schön sein
 Mund, wie gütig sein Lächeln, wie friedevoll sein Gang gewesen."

ล้มมาวาจา ที่กามลาเป็นตัวแทนแสดงออกมาให้ลิตธารณะได้แรงบันดาลใจ
เพื่อการแสวงหาต่อไปด้วยคำพูดที่เป็นคำจริง คำที่ประสานให้ความรู้สึกลิตธารณะดีขึ้น
ไม่เกลียด ไม่เบียดเบียน ให้กำลังใจด้วยภาพของพระโคตมะ หรือองค์พระพุทธรูปเจ้า
ด้วยวาจาของกามลาที่สุภาพ และมีสาระประโยชน์นี้เอง ทำให้ลิตธารณะมุ่งจะแสวงหา
ในมรรคข้อต่อ ๆ ไป ไม่หลงคิดในปวงของวนเวียนสังสารวัฏ ทำให้ลิตธารณะสำนึก
ขึ้นได้อย่างหนึ่งอัน เป็นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่งของบทนี้ในที่สุดได้ว่า

โลกทั้งโลกของคุณ เข่นคมสวามี เคยเป็นแค่เพียงกริทาอย่างหนึ่งสำหรับ
สำหรับลิตธารณะ เป็นเพียงการพ้อนรำเป็นละครคลกให้คนดู กามลา
เป็นหญิงเดียวที่เขารัก มีคุณค่าต่อเขา แต่เธอยังคงเหมือนเดิมอยู่ละหรือ
เขายังต้องการเธอ และเธอยังคงต้องการเขาแท้จริงอยู่ละหรือ และ
พวกเขากำลังเล่นเกมกีฬาที่ไม่รู้จักจบอยู่หรืออย่างไร จำเป็นหรือไม่เล่า
ที่จะต้องมีชีวิตอยู่เพื่อสิ่งเหล่านั้น ไม่ใช่เลย กริทานี้เรียกว่า สังสารวัฏ
เป็นกริทาสำหรับเด็ก ๆ กริทาที่ลงเล่นได้ก็อาจจะสนุกได้เพียงครั้งหนึ่ง
หรือสองครั้ง หรือสิบครั้ง แต่จะเป็นกริทาที่มีค่าพอต่อการที่จะเล่นตลอดไป
ได้ละหรือ³³

³³ Ibid., p. 78.

"... diese ganze Welt der Kamaswami-Menschen war ihm ja
nur ein Spiel gewesen, ein Tanz, dem man zusieht, eine Komödie.
Einzig Kamala war ihm lieb, war ihm wertvoll gewesen aber war sie
es noch? Brauchte er sie noch, oder sie ihn? Spielten sie nicht
ein Spiel ohne Ende? War es notwendig, dafür zu leben? Nein, es
war nicht notwendig! Dieses Spiel hieß Sansara, ein Spiel für
Kinder, ein Spiel, vielleicht hold zu spielen, einmal, zweimal,
zehnmal- aber immer und immer wieder?"

หลังจากนั้นสิทธารถก็เบี่ยงเบนชีวิตออกเดินทางต่อไปใหม่ จากคณสวามี
จากหมู่บ้าน และจากกามลา ขณะที่เธอเองกำลังตั้งครรภ์

บทที่ 4 ริมฝั่งแม่น้ำ (Am Flusse)

สิทธารถเดินทางออกจากเมืองสาวัตถีมาถึงแม่น้ำสายยาวกลางป่า แม่น้ำ
สายเดียวกับที่สิทธารถเคยนั่งแพให้คนถ่อข้ามพากไป เมื่อสมัยเขายังเป็นหนุ่ม แม่น้ำทำให้
เขาระลึกถึงอดีต ระลึกถึงคนถ่อแพ และพระโคตมะ ระลึกถึง "โอม"* ซึ่งเป็นคำศักดิ์สิทธิ์
ในบทสวดของพราหมณ์ แม่น้ำสะท้อนให้เห็นความ เขือกเย็นและว่างเปล่า

ณ ริมฝั่งแม่น้ำสายนี้ สิทธารถกลับรู้สึกตัวอีกครั้งถึงจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของตน
และมุ่งละเว้นกายทุจริตต่าง ๆ มีการกระทำอันชอบ หมายถึงการกระทำทางกายที่ถูกต้อง
และการไม่ได้เบียดเบียนผู้อื่นสัตว์อื่น และสิทธารถต้องการมุ่งหาจุดสำคัญ ละทิ้งวิญญาณ
ที่เฉื่อยเนือยไประโยชน์ ด้วยการที่ "จะต้องลบตัวเอง ต้องทำลายโครงสร้างที่ลึ้ม เหลว
ของชีวิต"³⁴

* โอม เป็นคำประกาศิตที่สามารถบันดาลทุกสิ่งทั้งที่ฟังประสงค์ ย่อมมาจาก อ, อุ, ม
และมีความหมายสำหรับชาวฮินดูคือ อ. คือ พระวิษณุ หรือพระนารายณ์ อุ คือ พระศิวะ
และ ม. คือ พระพรหม ส่วนความหมายสำหรับชาวพุทธ อ. หรือ อรหันต์ หรือ พระพุทธเจ้า,
อุ คือ อุดมฉัมมะ หรือ พระธรรม และ ม คือ มหาสังฆะ หรือพระสงฆ์ คำนี้จึงเป็น
คำมงคลแสดงความปรารถนาให้เป็นไปตามที่ตั้งปณิธานไว้ (ผู้วิจัย)

³⁴ Ibid., p. 81.

"Nichts mehr gab es für ihn, als sich auszulöschen, als
das mißlungene Gebilde seines Lebens zu zerschlagen."

ไม่เพียงแต่แม่น้ำจะทำให้ลิวธารณะระลึกและเห็นความสำคัญต่อการละวางจาก
 กายทวจริต มุ่งเข้าสู่ "สัมมาสัมมันตะ" คือ การกระทำชอบ ไม่เบียดเบียนใคร ไม่
 ประพฤติผิดประเวณี ไม่ลักทรัพย์ แล้วเท่านั้น การได้พบกับพระภิกษุโควินตะก็เป็นที่
 แรงหนุนนำสู่ "สัมมาสัมมันตะ" ด้วยเช่นกัน ด้วยการที่โควินตะทำให้ลิวธารณะเห็นอดีต
 ว่าเป็น "ความไม่แน่นอน เปลี่ยนแปรอยู่ตลอดเวลาอย่างรวดเร็ว"³⁵ และทำให้ลิวธารณะ
 สำนึกต่อการกระทำชอบ ซึ่งเป็นมรรคข้อที่ 4 นั่นคือ แทนที่จะติดอยู่กับกายทวจริตดังที่
 กระทำและปฏิบัติขณะมีชีวิตอยู่กับคนสวามี และกามลา ลิวธารณะตั้งใจจะหันมาสู่กายสุจริต
 คือ การกระทำชอบด้วยการ อด รอ และคิด ดังที่ลิวธารณะเคยโอ้อวดไว้กับกามลาว่า
 ตนเองนั้นมี "ศิลปะพิเศษอันสูงส่งที่ใครไม่อาจพิชิตได้ คือการอด การรอ และการ
 คิดเป็น"³⁶ นั่นเอง โดยลิวธารณะไม่คิดจะแลกความเป็นศิลปะในความสามารถ เฉพาะตัว
 ของตนสามสิ่งนี้กับ "ความสุข"³⁷ คือสิ่งที่ไม่แท้เที่ยงอีกต่อไป

ในที่สุด เสียงภายในความคิดของลิวธารณะก็ก้องกังวานอยู่ในสไตสำนึก
 จนทำให้ลิวธารณะตระหนักได้ว่า

³⁵ Ibid., p. 86.

"Schnell wechselt das Vergängliche."

³⁶ Ibid., p. 87.

"hatte er sich vor Kamala dreier Dinge gerühmt, hatte
 drei edle und unüberwindliche Künste gekonnt : Fasten - Warten -
 Denken."

³⁷ Ibid., p. 87.

"die Sinnenlust"

เสียงภายในนั้นถูกต้อง เสียงนั้นบอกถูกต้องที่ว่า ไม่มีใคร
ผู้ใดจะช่วยให้บรรลुธรรมได้ นั้นเป็นเหตุที่ให้ลัทธินี้ต้อง
เดินทางท่องเที่ยวโดยสัญญเสียตัวคนให้แก่อารมณ์และอำนาจ อิศริ
และทรัพย์เงินทองทำให้เขาต้องกลายเป็นพ่อค้า เป็นนักเลง
เล่นสกา คี๋มสุราเมรัย และกลายเป็นผู้มั่งมีด้วยทรัพย์ฤศงการ
จนกระทั่งทำให้ความเป็นพระและสมณะในตัวเองตายจากไป³⁸

ด้วยเหตุข้างต้นนี้เอง การแสวงหาของลัทธินี้จึงต้องดำเนินต่อไปยังมรรค
ข้ออื่น ๆ เพื่อค้นหาทางหลุดพ้นเป้าหมายให้สำเร็จ

บทที่ 5 ชายแจวเรือจ้าง (Der Fährmann)

ลัทธินี้เดินทางเก็บเกี่ยวสิ่งสมประสพการณ์เพื่อการหาทางหลุดพ้นจากวงเวียน
แห่งความทุกข์ มาจนถึงทางพ้นทุกข์ หรือ มรรคองค์ที่ 5 คือ "สัมมาอาชีวะ"

สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพชอบ เลี้ยงชีพโดยไม่ก่อทุกข์แก่ตนเองและผู้อื่น
หมายถึง การแสวงหาปัจจัย 4 มาเลี้ยงตน ด้วยทางที่ชอบคือศีลธรรม ขนบประเพณี

³⁸Ibid., p. 91.

"... daß die heimliche Stimme recht gehabt hatte, daß
kein Lehrer ihn je hätte erlösen können. Darum hatte er in die
Welt gehen müssen, sich an Lust und Macht, an Weib und Geld
verlieren müssen, hatte ein Händler, ein Würfelspieler, Trinker
und Habgieriger werden müssen, bis der Priester und Samana in
ihm tot war."

ลิตธารณะหยุดพักริมฝั่งแม่น้ำที่บ้านของชายแจวเรือจ้าง เรียนรู้ชีวิตกับ
ธรรมชาติของสายน้ำ ที่ไหลขึ้นลงต่อเนื่องอยู่ตลอดเวลา การขออยู่ร่วมกับชาย
แจวเรือจ้าง ก็ด้วยความรู้สึกประทับใจในชีวิตการหาเลี้ยงชีพในทางที่ชอบของชายผู้แจวเรือ
ผู้นั้น ดังจะเห็นได้จากบทสนทนาระหว่างลิตธารณะและชายแจวเรือจ้างว่า

"ท่านเลือกใช้ชีวิตได้วิเศษมาก" ลิตธารณะแขกผู้มาเยือนกล่าว
"คงจะเป็นสิ่งที่ดีมาก หากได้อยู่ใกล้แม่น้ำนี้ ได้ล่องเรือในแม่น้ำ
สายนี้ทุกวัน"

ชายเจ้าของเรือยิ้ม ขณะโยกตัวแจวเรือ "คืออย่างที่ท่านกล่าวมานั้นแหละ
แต่ไม่ใช่ชีวิตทุกชีวิต และงานทุกงานจะดีเหมือน ๆ กันหรอกหรือ"

"ข้าพเจ้าจะไม่ไปไกลอีกแล้ว และจะยินดีมากหากท่านจะให้เสื้อผ้า
เก่า ๆ สักชุด และให้อยู่อาศัยด้วย ข้าพเจ้าปรารถนาจะอยู่ฝึกงาน
กับท่านและเรียนรู้วิถีแจวเรือ"³⁹ ลิตธารณะกล่าวเสริมในที่สุด

³⁹ Ibid., p. 94-95.

"Ein schönes Leben hast du dir erwählt", sprach der Gast.

"Schön muß es sein, jeden Tag an diesem Wasser zu leben
und auf ihm zu fahren."

Lächelnd wiegte sich der Ruderer : "Es ist schön, Herr,
es ist, wie du sagst. Aber ist nicht jedes Leben, ist nicht jede
Arbeit schon?"

"... Ach, am liebsten wollte ich gar nicht weiterreisen.
Am liebsten wäre es mir, Fährmann, wenn du mir eine alte Schürze
gäbest und behieltest mich als deinen Gehilfen bei dir, vielmehr als
deinen Lehrling, denn erst muß ich lernen mit dem Boot umzugehen."

วาสุเทพได้แสดงให้เห็นถึง คุณสมบัติของแม่น้ำและธรรมชาติว่า "ท่านจะได้ เรียนแต่ไม่ใช่จากข้าพเจ้าดอก จากแม่น้ำต่างหาก แม่น้ำสอนให้ข้าพเจ้ารู้จักฟัง ท่านก็จะได้เรียนรู้จากแม่น้ำด้วยเช่นกัน แม่น้ำรู้ทุกสิ่ง เราจะได้เรียนรู้ทุกสิ่ง ทุกอย่างจากแม่น้ำ"⁴⁰ คำกล่าวจากวาสุเทพ ชายแฉวเรือจ้างนี้หมายถึงการที่ลิตธารณะ มุ่งหาประสบการณ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งดี คนเราย่อมต้องมีโอกาสทั้งขึ้นและลง เหมือนสายน้ำที่ ไหลจมลง มีความลึกขึ้น จากการที่เคยมีฐานะของลิตธารณะ ก็ต้องกลับมาเป็นเพียง ชายแฉวเรือจ้าง คือสิ่งที่ลิตธารณะได้เรียนรู้จากสายน้ำนั้น

ลิตธารณะอยู่กับชายแฉวเรือจ้าง เรียนรู้วิธีการดูแลรักษาเรือ ทำนา คัดพินหาพิน หากล้วยป่า ฝึกหัดทำไม้แฉวเรือ ซ่อมแซมเรือได้ และสานตระกร้าเป็น ด้วยความรู้สึกที่ "พอใจในทุกสิ่งที่ได้เรียนรู้ วันคืนผ่านไปอย่างรวดเร็ว ลิตธารณะ ได้เรียนรู้จากแม่น้ำมากกว่าที่เรียนจากวาสุเทพ เรียนจากแม่น้ำได้ต่อเนื่อง และ เหนือสิ่งอื่นใดลิตธารณะเรียนรู้ด้วยว่าจะฟังอย่างไร ฟังด้วยใจสงบนิ่ง ด้วยใจรอคอย

ศูนย์วิทยพัทธยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴⁰ Ibid., p. 97.

"Du wirst es lernen, ... aber nicht von mir. Das Zuhören hat mich der Fluß gelehrt, von ihm wirst auch du es lernen. Er weiß alles, der Fluß, alles kann man von ihm lernen."

ด้วยวิญญานที่เปิดรับ ไม่มีความเสียใจ ไม่มีไฟปรารถนา ไม่มีใจคัดสิน และไม่ใส่
ความคิดเห็น"⁴¹

ท้ายของบทนี้จะ เป็นการส่งไปยังการแสดงมรรคในข้อต่อไป สิทธารถะพบกับ
กามลา ต่างฝ่ายต่างชรา กามลาเดินทางมาพร้อมกับลูกน้อย มุ่งหน้าจะไปพบพระโคตมะ
เพราะข่าวการที่ทรงประชวรหนัก กามลาได้หันมายึดพุทธธรรมเป็นที่พึ่ง แต่ยังไม่ทัน
ได้พบกับพระโคตมะ กามลาถูกงูกัด และสิ้นใจ ทั้งลูกน้อยให้สิทธารถะเลี้ยงดู

บทที่ 6 บุตรชาย (Der Sohn)

สิทธารถะเลี้ยงดูลูกน้อย และพำนักอยู่กับवासुเทพ บุตรชายของสิทธารถะ
ไม่รู้จักเขา และเด็กคนนั้นไม่อาจรักเขาเยี่ยงที่เขาเป็นบิดาได้ เพราะถูกคามใจ
จากมารดาคือกามลา แต่ทว่า

สิทธารถะเข้าใจดีว่า เด็กนิสัยเสียผู้ที่กำลังเศร้าเสียใจอยู่ขณะนี้
ยังไม่อาจทำใจให้อินดีกับสถานที่แปลกไม่คุ้นตาและคับแคบเช่นนี้ได้
ในทันที สิทธารถะจะไม่บังคับลูก ปฏิบัติหลายสิ่งหลายอย่างให้กับ
ลูก สรรหาแต่อาหารที่วิเศษสุดให้ ด้วยความหวังว่า หากสิทธารถะ

⁴¹Ibid., p. 98.

"...., und war fröhlich über alles, was er lernte, und
die Tage und Monate liefen schnell hinweg. Mehr aber, als
Vasudeva ihn lehren konnte, lehrte ihn der Fluß. Von ihm lernte
er unaufhörlich. Vor allem lernte er von ihm das Zuhören, das
Lauschen mit stillem Herzen, mit wartender, geöffneter Seele,
ohne Leidenschaft, ohne Wunsch, ohne Urteil, ohne Meinung."

อดทนด้วยการผูกมิตรไมตรีแล้วไซ้ ลีทธารณะก็จะชนะใจบุตรน้อย
ผู้นี้ได้เช่นกัน⁴²

เวลาผ่านไปแต่ทว่าบุตรน้อยของลีทธารณะไม่ยอมปฏิบัติด้วย ลีทธารณะรักเด็ก
คนนี้ ยินดีรับความเศร้า และเดือดร้อน เผ้ารอดทนอยู่หลายเดือน ด้วยใจหวังว่า
บุตรจะเข้าใจ

ล้มรวายมะ หมายถึงความพยายามชอบ ในที่นี้ลีทธารณะได้แสดงความ
พยายามชอบ หรือ ล้มรวายมะ ด้วยความอดทนอดกลั้น พยายามไม่ก่อทุกข์แก่ตน
และผู้อื่น กระทำด้วยอาการเด็ดเดี่ยว ไม่ท้อถอย อดทนอดกลั้น กระทำติดต่อกันเพื่อมุ่ง
บรรลุจุดประสงค์ โดยตระหนักในสิ่งที่จะมิให้มาบังเกิด อกุศลกรรมเกิด เพียรให้
เกิดกุศลกรรมความดีขึ้นแก่ตน รักษากุศลกรรมไว้ไม่ให้สูญสลายหายไป

ลีทธารณะเพียรให้เกิดแต่กุศลกรรม เพียรฝึกใจกระทำดี โดยผ่านกระบวนการ
ความอดทนต่อความเจ็บปวดทรมานใจ โดยหวังดังที่กล่าวกับวาสุเทพถึงความพยายาม
ของคุณ แม้ว่า วาสุเทพจะชี้ให้เห็นว่า ความพยายามนั้นจะสร้างความลำบากใจ
แก่ลีทธารณะอย่างยิ่ง แต่ลีทธารณะก็มีความมุ่งมั่นหวังแน่วแน่ว่า

⁴² Ibid., p. 107.

"Siddhartha verstand, daß der Trauernde und Verwöhnte
nicht plötzlich und gutwillig in der Fremde und Armut sich zu-
frieden geben könne, Er zwang ihn nicht, er tat manche Arbeit
für ihn, suchte stets den besten Bissen für ihn aus. Langsam
hoffte er, ihn zu gewinnen, durch freundliche Geduld."

โปรดให้เวลาแก่ข้าพเจ้าอีกสักหน่อยเถิดเพื่อนรัก คุณนี่ซี ข้าพเจ้า
กำลังต่อสู้เพื่อลูกเขา พยายามเข้าถึงจิตใจของเขา ด้วยความรัก
และความอดทนเยี่ยงเป็นมิตร สักวันแม่น้ำจะพูดกับเขา และ
จะเรียกตัวเขาไปเช่นกัน⁴³

วาสุเทพเข้าใจลิตธารณะ แต่ชี้ให้ลิตธารณะเห็นว่า แม้ลิตธารณะจะให้แต่
ความรักแก่บุตรชายเพียงไร ก็ไม่อาจช่วยให้ลูกหลุดพ้นจากสังสารวัฏได้ และแม้ว่า
ลิตธารณะ "จะยอมตายเพื่อลูกสักสิบครั้ง ลิตธารณะก็ไม่อาจเปลี่ยนชะตาชีวิตของ
เขาได้แม้แต่น้อย"⁴⁴ ในที่สุดลิตธารณะรู้สึกได้เองอย่างจริงจังว่า ความรักที่มีต่อ
ลูกนั้นคือ

⁴³ Ibid., p. 108.

"Laß mir noch Zeit, Lieber! Sieh, ich kämpfe um ihn,
ich werbe um sein Herz, mit Liebe und mit freundlicher Geduld
will ich es fangen. Auch zu ihm soll einst der Fluß reden,
auch er ist berufen."

⁴⁴ Ibid., p. 110.

"Aber auch wenn du zehnmal für ihn stürbest, würdest du
ihm nicht den kleinsten Teil seines Schicksals damit abnehmen
können."

ความรักที่มีอย่างหน้ามืดตาบอด เป็นอารมณ์ของมนุษย์โดยแท้
 สิ่งนั้นคือ สังสารวัฏ คั่งบ่อน้ำพุอันชุ่มฉ่ำ อีกทั้งลิตธารละรู้ด้วย
 ว่าอารมณ์นี้ไม่ใช่สิ่งไร้ค่า ทว่าเป็นสิ่งจำเป็น เป็นสิ่งที่มาจาก
 ธรรมชาติโดยสภาพที่มันเป็น ซึ่งเราจำเป็นจะต้องรู้จักและ
 ประสมกับอารมณ์เช่นนี้ ความเจ็บปวดเช่นนี้ และความโง่เขลา
 เบาปัญญาเช่นนี้เหมือนกัน ⁴⁵

ลิตธารละยังคงเพียรกระทำกุศลกรรมที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้นอีก คอบแทน
 การแข็งกระด้างของลูกน้อยด้วยการยิ้ม คอบแทนการดูถูกด้วยความเป็นมิตร
 คอบแทนความถือดีด้วยความปราชัย และเพียรละบาปอกุศลกรรมไม่ให้เกิดด้วย
 การข่มใจไม่ให้โกรธลูกน้อย

แต่ทว่า บุตรชายน้อยของลิตธารละกลับหนีหายไป พร้อมตระกร้าใส่เหรียญเงิน
 ลิตธารละติดตามบุตรต่อไป วงเวียนชีวิตพัดพาทันเทให้เขาได้ย้อนรอยอดีตอีกครั้ง มุ่งเข้า
 สู่ส่วนสำราญอันงดงามรื่น สสถานที่ที่แรกพบกับกามลา ระลึกถึงอดีตของสมณะ และพ่อค้า
 อีกครั้ง

⁴⁵Ibid., p. 112.

"...., daß diese Liebe, diese blinde Liebe zu seinem
 Sohn eine Leidenschaft, etwas sehr Menschliches, daß sie
 Sansara sei, eine trübe Quelle, ein dunkles Wasser. Den-
 noch, so fühlte er gleichzeitig, war sie nicht wertlos, war
 sie notwendig, kam aus seinem eigenen Wesen. Auch diese
 Lust wollte gebüßt, auch diese Schmerzen wollten gekostet
 sein, auch diese Torheiten begangen."

บทที่ 7 โอม (Om)

ในบทนี้เป็นบทที่ตัวละครลิตธารณะแสดงความรู้สึกที่ขัดแย้งภายในจิตใจ คือ จากที่ลิตธารณะคน เดิมผู้บังคับตัวเองและความรู้สึกทนความเจ็บปวดจากการสูญเสียคนรัก คือทั้งกามลาและลูกน้อย แต่ตอนนี้ลิตธารณะมีความรู้สึก "คิดอย่างไรเหตุไฉนผลมากขึ้นทุกวัน ลิตธารณะยิ่ง เหมือนปุณฺชนทั่วไปมากขึ้นทุกที"⁴⁶ รู้สึก รวาทับว่า "สามัญชน เหล่านั้นคือ พี่น้องของเขาทั้งความมีทริฐิ มีกิเลสทะยานอยาก และความไร้สาระของคน เหล่านี้ได้เป็นสิ่งที่คุณ เคยและไม่รู้สึกแปลกประหลาดสำหรับ ลิตธารณะอีกต่อไป"⁴⁷

ในบทนี้เฮสเสมีเป้าหมายให้เห็นถึงมรรคในข้อ 6 คือ สัมมาสติ การระลึกชอบ โดยที่ลิตธารณะได้เรียนรู้ความรู้สึกของปุณฺชน ที่มีร้อนมีหนาว มีเศร้า และมีสุข อย่างแท้จริงด้วยตนเอง ภาพของลิตธารณะในต้นบทนี้เป็นภาพที่แสดงความรู้สึกไร้สติ เฮสเสต้องการสอนให้คนอ่านมีสติ โดยเอาภาพความไม่มีสติมาเป็นตัวอย่าง ก่อน ดังตัวอย่างของลิตธารณะข้างต้นนั้น

⁴⁶ Ibid., p. 117.

"So einfach, so ohne Verstand dachte er nun, so ähnlich war er den Kindermenschen geworden."

⁴⁷ Ibid., p. 117.

"... , schien ihm doch, diese Kindermenschen seien seine Brüder, ihre Eitelkeiten, Begehrlichkeiten und Lächerlichkeiten verloren das Lächerliche für ihn,..."

สัมมาสติ คือ การระลึกชอบ หมายถึงการมีจิตใจตื่นตัวเสมอ ไม่ประมาท ไม่เหลว เอาใจจดจ่อ รู้ว่าตนกำลังทำอะไร พุทอะไร ทั้งนี้จิตใจของผู้ปฏิบัติต้องระลึกถึงสิ่งสำคัญอันสอดคล้องกับกฎไตรลักษณ์ อันเป็นกฎที่อธิบายธรรมชาติในพุทธศาสนาว่า รู้จัก อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา นั้นเอง

ในบทนี้เป็นการแสดงการเตรียมจิตใจ เตรียมวิญญานของลิตธารณะ เมื่อรู้ว่าปัญญาคืออะไร และรู้ว่าเป้าหมายที่กำลังแสวงหาคืออะไร แม้ว่าการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักของลิตธารณะเป็นดังรอยแผลบาดใจ แต่ลิตธารณะก็ต้องระงับด้วย "สัมมาสติ"

การระลึกถึงสิ่งที่แม่น้ำสอนให้แก่ตนเองของลิตธารณะ ทำให้เขามีความหวังว่าจะระงับความขัดแย้งภายในใจได้ และเขาต้องวางพันความรู้สึกลับเป็นสังสารวัฏ อันเป็นสภาพดังที่ลิตธารณะระลึกได้ เข้าใจได้ ลิตธารณะใช้สติหนึ่งระลึกถึงสิ่งที่แม่น้ำสอนเขา สอนให้รู้จักสังสารวัฏ แม่น้ำเป็นภาพของบทเรียนแห่งการเวียนว่าย ดังธรรมชาติของแม่น้ำแสดงถึงความเปลี่ยนแปลงดังนี้คือ "น้ำเปลี่ยนเป็นไอแล้วระเหยลอยขึ้นบนฟากฟ้า ตกลงมาเป็นสายฝน จากฟากฟ้ามาสู่สายน้ำพุ บ่อธาร และแม่น้ำเปลี่ยนเป็นใหม่แล้วก็ไหลกลับมามาก เช่นนี้"⁴⁸

วาสุเทพเตือนสติถึงการให้ทวนคิดถึงสังสารวัฏ รู้จักว่า ทุกสิ่ง เป็นของไม่แท้เที่ยง ให้รู้จักระบบของไตรลักษณ์ คือ ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ และความไม่ใช้ของคน จนในที่สุด

⁴⁸ Ibid., p. 122.

"... und aus dem Wasser ward Dampf und stieg in den Himmel, ward Regen und stürzte aus dem himmel herab, ward Quelle, ward Bach, ward Fluß, strebte aufs neue, floß aufs neue."

วาสุเทษณ์อย่างอึม อึม โจมืดมองหน้าเพื่อน เกิดรอยยิ้มดูจ เดียวกัน
บนใบหน้าของสิทธารถะ บาดแผลของสิทธารถะได้รับการ เยียวยาแล้ว
ความเจ็บปวดคลายหาย ความรู้สึกยึดมั่นในตัวตนละลาย เข้า เป็นหนึ่ง
หนึ่งเดียว⁴⁹

ความสงบอัน เกิดจากความรู้งังได้ฉายแววในดวงตาของสิทธารถะ

ตั้งแต่ชั่ว โมงนั้นมา สิทธารถะ เลิกต่อสู้กับชะตากรรมของตัวเอง
ใบหน้าฉายแววสงบคลี่คลาย เปล่งประกายความรู้ ใบหน้าของผู้ที่
เลิกละจากกิเลสปรารถนา เป็นใบหน้าผู้บรรลุธรรม ใบหน้าที่
ผสมผสาน เข้าใจต่อการแปร เปลี่ยนของธรรมชาติและสายน้ำ
ใบหน้าที่มีความ เมตตากรุณาแผ่ซ่าน ยอมตัวให้กับกระแสแห่งชีวิต
และกลายเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้กับทุกสิ่ง⁵⁰

⁴⁹ Ibid., p. 123.

"Hell glänzte sein Lächeln, als er den Freund anblickte,
und hell glänzte nun auch auf Siddharthas Gesicht dasselbe Lächeln
auf. Seine auch auf Siddharthas Gesicht dasselbe Lächeln auf.
Seine Wunde blühte, sein Leid strahlte, sein Ich war in die Ein-
heit geflossen."

⁵⁰ Ibid., p. 123

"In dieser Stunde horte Siddhartha auf, mit dem Schicksal
zu kämpfen, horte auf zu leiden. Auf seinem Gesicht blühte die
Heiterkeit des Wissens, dem kein Wille mehr entgegensteht, das die
Vollendung kennt, das einverstanden ist mit dem Fluß des Geschehens,
mit dem Strom des Lebens, voll Mitleid, voll Mitlust, dem Strömen
Hingegeben, der Einheit zugehörig."

ในที่สุดลิตธารณะก็พบความสงบแห่งจิตใจได้พร้อมกับการได้มีโอกาสเก็บเกี่ยว
ประสบการณ์ เช่นปฏุชนจนครบถ้วนทุกอารมณ์และความรู้สึก

บทที่ 8 ไควินตะ (Govinta)

ลิตธารณะเข้าใจชีวิต เข้าใจโลก ด้วยความสงบทางจิตใจแล้ว แต่ทว่าไควินตะ
ผู้เพื่อนยัง เป็นผู้แสวงหาอยู่ "แต่จิตใจของไควินตะยังไม่สงบ การแสวงหาของ เขายังไม่
ได้รับผลที่ตนเองจะพอใจได้"⁵¹ แม้ว่าขณะมีไควินตะจะอุทิศตน เป็นภิกษุคำ เนินชีวิตตาม
พระวินัยก็ตามนั้นแสดงถึงว่า การเรียนและการสอนไม่อาจทำให้บรรลุธรรมได้ หากไม่
แสวงหาด้วยตนเอง เสียก่อน ดัง เช่นลิตธารณะได้ประสบและปฏิบัติมา

ในบทนี้ เฮส เสใช้ตัวละครที่บรรลุธรรม และมีใจสงบ เช่นลิตธารณะแสดงมรรค
ข้อสุดท้าย คือ สัมมาสมาธิ การตั้งใจมั่นชอบ ด้วยการสอนไควินตะ ดังนี้ว่า

เมื่อผู้ใดกำลังแสวงหา สิ่งที่เขาผู้นั้นแสวงหาอยู่จะปรากฏให้เห็น
ได้ง่าย ทว่า เขาจะไม่พบอะไรเลย ไม่อาจซึมซับเข้ามา เป็นของ
ตนเองได้ เนื่องจากเขามัวมุ่นแต่จะคิดถึงสิ่งที่แสวงหา เพราะ
เนื่องจากเขามีเป้าหมายและมุ่งไปที่เป้าหมายมากกว่าสิ่งใด การ
แสวงหา คือ การที่คนเรามีจุดมุ่งหมาย แต่การค้นพบ คือ การเป็น
อิสระ รู้จักเปิดรับเหมือนไม่มีเป้าหมายใด ๆ ข้าแต่ท่านผู้ประเสริฐ
บางขณะท่านอาจเป็นผู้แสวงหาที่แท้จริง มุ่งเข้าสู่จุดหมาย แต่

⁵¹ Ibid, p. 125

"..., war doch in seinem Herzen die Unruhe und das
Suchen nicht erloschen."

ท่านมองหลากหลายสิ่งหลายอย่างไป อย่างชนิดที่อยู่ใกล้ตาเลยทีเดียว⁵²

ลิตธารณะแสดงคนให้เห็นว่า การทำใจมั่นคงแน่วแน่ในองค์มรรคทั้ง 7 ข้างคั้นนั้น ย่อมจะเป็น ค้างกำลัง ประดุจแสงสว่างที่ไขส่องให้เห็นแนวทาง คำกล่าวข้างคั้นเหมือนดังเป็นคำสอนให้โควินทะได้รู้จักการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยความตั้งใจแน่วแน่ เช่นที่ลิตธารณะมุ่งมั่นแสวงหาด้วยความตั้งใจที่ว่า

คำสอนจึงไม่มีประโยชน์สำหรับผม คำสอนไม่มีความแข็งมั่นคง ไม่มี
ความอ่อน ไม่มีสีล้น ไม่มีขุมขน ไม่มีกลิ่น ไม่มีรส ไม่มีอะไร
สักอย่างเดียวในคำสอน บางครั้งถ้อยคำที่พร่ำสอนอาจบังทำน
จากความสงบสุข การบรรลุดุธรรม และคุณธรรม สังสารวัฏ และ

⁵²Ibid., p. 126.

"Wenn jemand sucht,..., dann geschieht es leicht,
daß sein Auge nur noch das Ding sieht, das er sucht, daß er
nichts zu finden, nichts in sich einzulassen vermag, weil er
nur immer an das Gesuchte denkt, weil er ein Ziel hat, weil
er vom Ziel besessen ist. Suchen heißt : ein Ziel haben.
Finden aber heißt : frei sein, offen stehen, kein Ziel haben.
Du, Ehrwürdiger, bist vielleicht in der Tat ein Sucher, denn,
deinem Ziel nachstrebend, siehst du manches nicht, was nah
vor deinen Augen steht."

นิพพาน เป็นเพียงถ้อยคำธรรมดา นิพพานก็อาจจะเป็นเพียงคำคำหนึ่งที
เขียนว่า นิพพาน เท่านั้น⁵³

ลัทธิธรรมาแสดงความหมายข้างต้น เสมือนเป็นการปิดเรื่อง และดำเนินเรื่อง
มาจนถึงตัวละครพบเป้าหมาย และความสงบด้วยตนเอง แทนที่จะมุ่งบวชเรียนเช่นโควินทะ
ทางหลุดพ้นไม่ใช่เพียงคำสอนหรือคำพูดจากปาก แต่การจะพบทางหลุดพ้น ต้องดำเนินการ
ตั้งใจแน่วแน่แสวงหาด้วยตนเองจึงจะทำให้ตนเองหลุดพ้น และพบกับความสุขสงบสมบูรณ์ได้

เรื่อง ส เตป เบน วูล์ฟ การวางโครงเรื่องไม่ได้ดำเนินโดยแบ่งเป็นบท ๆ
ดังเช่นเรื่อง ลัทธิธรรมา หากว่า เฮสเสได้บรรจุสร้างโครงเรื่องด้วยปัญหาความขัดแย้ง
ที่เกิดขึ้นระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อม และความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละคร
ลักษณะความขัดแย้ง หรือปัญหาต่าง ๆ ของมนุษย์นี้ ตัวละครเอกคือ ส เตป เบน วูล์ฟ
เป็นตัวละครแสดงพฤติกรรมของผู้แสวงหา และผู้ที่หลงวนอยู่ในสังสารวัฏ เพื่อเกี่ยวเกี่ยว
ประสบการณ์ชีวิต สำหรับการหลุดพ้น และค้นพบทางดับทุกข์ได้ด้วยตนเองและปัญญา
ประกอบกับการพบกัลยาณมิตร นอกจากนี้ เฮสเสยังมุ่งแสดงตัวอย่างในกฎไตรลักษณ์ คือ
อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา อันเป็นกฎธรรมชาติของชีวิตมนุษย์อีกด้วย

⁵³ Ibid., p. 131.

"Darum sind Lehren nichts für mich, sie haben keine
Harte, keine Weiche, keine Farben, keine Danten, keinen Geruch,
keinen Geschmack, sie haben nichts als Worte, Vielleicht ist es
dies, was dich hindert, den Frieden zu finden, vielleicht sind
es die vielen Worte. Denn auch Erlösung und Tugend, auch Sansara
und Nirwana sind bloße Worte, Govinda. Es gibt kein Ding, das
Nirwana wäre; es gibt nur das Wort Nirwana."

การเปิดเรื่อง

"บันทึกของหลานชายเจ้าของบ้านเช่า" : การแสดงอริยสังข์ข้อที่ 1 คือ "ทุกข์" ของเฮสเส

"บันทึกของหลานชายเจ้าของบ้านเช่า" ฉบับนี้ เป็นบันทึกฉบับแรกในเรื่อง สเตปเปินวูลฟ์ เป็นบันทึกที่อาจกล่าวได้ว่า เป็นการเขียน "บทนำ" เปิดเรื่องให้กับนวนิยายเรื่องนี้ บันทึกนี้เป็นบันทึกของหลานชายเจ้าของบ้านเช่า ผู้เป็นผู้สังเกตการณ์พฤติกรรมภายนอกต่าง ๆ ของตัวละครเอก คือ แฮร์รี ฮัลเลอร์ (Harry Haller)

หลานชายเจ้าของบ้านเช่าผู้นี้เป็นดังตัวละครประกอบที่สำคัญ ผู้เล่าเรื่องราวให้ผู้อ่านได้ทราบถึงภูมิหลัง และพฤติกรรมของฮัลเลอร์ และทั้งภูมิหลังและพฤติกรรมของตัวละครฮัลเลอร์ผู้นี้ได้มีลักษณะสอดคล้องกับภูมิหลัง และชีวประวัติบางส่วนของเฮสเส ผู้เขียนนวนิยาย

นอกจากนั้น "บทบันทึก" ของผู้สังเกตการณ์ภายในเรื่องนี้ ได้ชี้แจงให้เห็นถึงความขัดแย้งในตัวละครฮัลเลอร์ เพราะในขณะที่เขาเป็นมนุษย์ผู้มีปัญญา เป็น "บัณฑิต" แต่เขาก็ยังเป็น "สเตปเปินวูลฟ์" ทรมานผู้รักอิสระ รักการเดินทางและแสวงหาดังที่หลานชายเจ้าของบ้านเช่าได้ให้ข้อสังเกตต่าง ๆ ไว้ว่า

...สองวันต่อมา พนักงานขนของกึ่งกัมภีระของชายแปลกหน้า
ที่ชื่อ แฮร์รี ฮัลเลอร์ มีกระเป๋านางามมากจนทำให้ผมเกิดความ
รู้สึกที่ตื้นขึ้นมา ทึบใส่สัมภาระใบใหญ่มอกร่องรอยของการเดินทางไกล
ของเจ้าของ อย่างน้อยก็มีป้ายชื่อโรงแรม และ บริษัทจัดการท่องเที่ยว

ในหลาย ๆ ประเทศติดอยู่เต็มไปหมด และมีบางที่ก็อยู่โห้นทะเลก็มี ...⁵⁴

... ผมได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับสเตปเปินวูล์ฟเท่าที่เห็นจาก
ภายนอกไปบ้างแล้ว เพียงแวบแรกก็เห็นก็รู้ว่าเขาไม่ใช่คนธรรมดา ๆ
แต่เป็นคนที่พิรสวรค์เด่นเป็นพิเศษ เขามีใบหน้าของผู้มีปัญญา...⁵⁵

... เขาคิดมากกว่าคนอื่น ๆ โดยเฉพาะในเรื่องของปัญญา
เขามีเป้าหมายอันสงบ และมุ่งมั่นไปที่ความแน่นอนของความคิด
และความรู้เช่นเดียวกับผู้ที่ เป็นบัณฑิตที่แท้จริงจะพึงมี เขาไม่มี
ความทะเยอทะยาน ไม่ปรารถนาชื่อเสียง ไม่ปรารถนาการพูด

⁵⁴ Hermann Hesse, Der Steppenwolf, (Frankfurt : Suhrkamp, 1977), p. 12.

"Zwei Tage später brachte ein Fuhrmann die Sachen des Fremden, der Harry Haller hieß. Ein sehr schöner Lederkoffer machte mir einen guten Eindruck, und ein großer flacher Kabinenkoffer schien auf frühere weite Reisen zu deuten, wenigstens war er beklebt mit den vergilbten Firmenzetteln von Hotels und Transportgesellschaften verschiedener, auch überseeischer Länder."

⁵⁵ Ibid., p. 12.

"Er machte durchaus und gleich beim ersten Anblick den Eindruck eines bedeutenden, eines seltenen und ungewöhnlich begabten Menschen, sein Gesicht war voll Geist."

โน้มหน้าผู้ใด และไม่คิดว่าตนจะเป็นคนถูกเสมอในสายตา
ใคร ๆ ...⁵⁶

แต่เมื่อฮัล เลอร์ได้ไปนั่งฟังปาฐกถาในหอประชุมแห่งหนึ่งกับหลานชาย
เจ้าของบ้านเช่า อากัปกิริยาและพฤติกรรมการแสดงออกของฮัล เลอร์ หรือ
สเคป เบนวูล์ฟก็ได้แสดงความไม่ตั้งใจและผิดหวัง ดังที่หลานชายเจ้าของบ้านเช่า
ได้เล่าไว้เมื่อได้ฟังคำพูดโอ้อวดวางภูมิขององค์ปาฐกว่า

... สเคป เบนวูล์ฟแลสบตาผมอย่างรวดเร็ว สายตาของเขา
วิจารณ์ทั้งคำพูดและบุคลิกทั้งหมดของผู้พูด สายตานั้นน่ากลัวที่ไม่อาจ
สู้ได้คู่กันกล่าวอะไรออกมามากมายเหลือเกิน ... สายตานั้น
เศร้ายิ่งกว่าการพูดจาเสียดสี โดยวิธีขมขื่น สายตาที่เศร้าลึก
และสิ้นความหวังจริง ๆ ... สายตานั้นบอกความหมายลึกล้ำไปไกล
เกินความผิดพลาด ความบกพร่อง และสิ้นหวังแห่งยุคสมัยของเรา
ไปพันภูมิจิตวิทยาและวัฒนธรรม สายตานั้นยังบอกถึงความหมายแห่งมนุษย-
ชาติ ในเพียงชั่ววินาทีนั้นสายตานั้นบอกเล่าถึงความผิดหวังทั้งปวง
ของนักคิด ความผิดหวังของชายคนหนึ่งที่ย่างเท้าจรู้อำ และรู้

⁵⁶ Ibid., p. 12-13.

"er hatte mehr gedacht als andre Menschen und hatte in
geistigen Angelegenheiten jene beinah kühle Sachlichkeit, jenes
sichere Gedachthaben und Wissen, wie es nur wahrhaft geistige
Menschen haben, welchen jeder Ehrgeiz fehlt, welche niemals zu
glänzen oder den andern zu überreden oder recht zu behalten
wünschen."

ความหมายที่แท้จริงของชีวิตมนุษย์ ...⁵⁷

...ฮัลเลอร์เติบโตและได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่ผู้ที่เป็นทั้งผู้ศรัทธาเลื่อมใสในศาสนา มีระเบียบวินัยเคร่งครัด และรักใคร่ห่วงใยในตัวฮัลเลอร์ นอกจากนั้นฮัลเลอร์ยังได้รับการอบรมสอนสั่งจากครูผู้ที่เป็นครูทุกกระเบียดนิ้ว ซึ่งต่างก็สอนให้รู้จักละทิ้งศรัทธาและความทะยานอยากให้หมดไป อันจะเป็นพื้นฐานที่ดีต่อการศึกษานในชีวิต แต่สำหรับนักเรียนเช่นนายฮัลเลอร์ผู้นี้กลับไม่เป็นเช่นนั้น เพราะคนหัวแข็ง และจองทองเช่นเขาผู้นี้ การสอนอย่างนั้นทำได้แค่เพียงสอนให้เขารู้จักเกลียดตัวเอง แทนที่จะเป็นการสอน

⁵⁷ Ibid, p. 13-14.

"da warf mir der Steppenwolf einen ganz kurzen Blick zu, einen Blick der Kritik über diese Worte und über die ganze Person des Redners, oh, einen unvergeßlichen und furchtbaren Blick, über dessen Bedeutung man ein ganzes Buch schreiben könnte!... Der Blick war viel eher traurig als ironisch, er war sogar abgründig und hoffnungslos, traurig; ..., ach, und leider ging der Blick noch tiefer, ging noch viel weiter als bloß auf Mängel und Hoffnungslosigkeiten unsrer Zeit, unsrer Geistigkeit, unsrer Kultur. Er ging bis ins Herz alles Menschentums, er sprach beredt in einer einzigen Sekunde den ganzen Zweifel eines Denkers, eines vielleicht Wissenden aus an der Würde, am Sinn des Menschenlebens überhaupt."

ที่ส่งผลให้เขาได้รู้จักทำลายละทิ้งอคติและความทะยานอยากลง
ไปได้ ...⁵⁸

...ฮัลเลอร์เป็นคนที่ชอบใช้ความคิด และเป็นคนที่ชอบอ่านหนังสือ
เป็นชีวิตจิตใจ ...⁵⁹

รูปภาพหลายรูปแขวนอยู่บนผนังห้องของฮัลเลอร์ เป็นรูปที่วาดด้วย
ดินสอ รูปที่คัดมาจากนิตยสาร ซึ่งมักได้รับการผลัดเปลี่ยนขึ้นแขวน
อยู่บ่อย ๆ ภาพที่แขวนติดประจำก็ได้แก่ภาพทิวทัศน์ชนบททางใต้
ภาพถ่ายของเมืองเล็ก ๆ ในเยอรมัน เห็นได้ชัดว่าเป็นบ้านเกิดของ
ฮัลเลอร์เอง ท่ามกลางภาพเหล่านั้นจะเห็นว่า มีภาพสี่อันสอดใส่รวม
อยู่ด้วย เรารู้ภายหลังว่า เป็นฝีมือการวาดของฮัลเลอร์เอง นอก
จากนี้ก็มีภาพที่อาจเป็นของหญิงสาว หรือภาพเด็กสาว พระพุทธรูป-
สยามที่เคยแขวนติดผนังมานานปีถูกเก็บไปแล้ว มีภาพที่ชื่อว่า

⁵⁸ Ibid., p. 15.

"daß er von liebevollen, aber strengen und sehr frommen
Eltern und Lehrern in jenem Sinne erzogen wurde, der das Brechen
des Willens zur Grundlage der Erziehung macht. Dieses Vernichten
der Persönlichkeit und Brechen des Willens nun war bei diesem
Schüler nicht gelungen, dazu war er viel zu stark und hart, viel
zu stolz und geistig. Statt seine Persönlichkeit zu vernichten,
war es nur gelungen, ihn sich selbst hassen zu lehren."

⁵⁹ Ibid., p. 16.

"Daß er ein Gedanken - und Büchermensch war."

"คำสกินของไมเคิล แองเจโล่โล ขึ้นมาแขวนแทน ถัดไปเป็นภาพของมหาตมคานธี หนังสือจำนวนมากมายวางกองเกลื่อนทั่วไป นอกจากจะวางอยู่เต็มชั้นหนังสือแล้ว บนโต๊ะต่าง ๆ โต๊ะเขียนหนังสือโบริาดทั้งดงาม บนเก้าอี้โซฟา บนเก้าอี้หนึ่งบนพื้นห้อง หนังสือพวกนั้นต่างมีกระดาษบันทึกเล็ก ๆ เขียนสอดไว้บันทึกนี้จะเปลี่ยนใหม่ตลอดเวลา หนังสือในห้องนี้จะเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากเจ้าของห้องนี้ไม่เพียงแต่จะนำหนังสือห่อใหญ่มาจากห้องสมุดเท่านั้น เขายังรับหนังสือทางไปรษณีย์อยู่บ่อย ๆ อีกด้วย นั่นก็หมายถึงว่า ชายเจ้าของห้องนี้คงต้องเป็นคนที่ชอบศึกษาค้นคว้าหาความรู้นั่นเอง⁶⁰

⁶⁰ Ibid., p. 16-17.

"An den Wänden wurden Bilder aufgehängt, Zeichnungen angeheftet, zuweilen aus Zeitschriften ausgeschnittene Bilder, die häufig wechselten. Eine südliche Landschaft, Photographien aus einem deutschen Landstädtchen, offenbar der Heimat Hallers, hingen da, farbige, leuchtende Aquarelle dazwischen, von denen wir erst spät erfuhren, daß er selbst sie gemalt hatte. Dann die Photographie einer hübschen jungen Frau oder eines jungen Mädchens. Eine Zeitlang hing ein siamesischer Buddha an der Wand, er wurde abgelöst durch eine Reproduktion der "Nacht" von Michelangelo, dann von einem Bildnis des Mahatma Gandhi. Bücher füllten nicht nur den großen Bücherschrank, sondern lagen auch überall auf den Tischen, auf dem hübschen alten Sekretär, auf dem Diwan, auf den Stühlen, auf dem Boden herum, Bücher mit eingelegten Papierzeichen, die beständig wechselten. Die Bücher nahmen beständig zu, denn er brachte nicht nur ganze Packen von den Bibliotheken mit, sondern bekam auch sehr häufig Pakete mit der Post. Der Mann, der diese Stube bewohnte konnte ein Gelehrter sein."

การเปิดเรื่องด้วยบทบันทึกของ "ผู้สังเกตการณ์" เช่น หลานชายเจ้าของบ้านเช่า ตัวละครที่เฮสเสใช้เป็นผู้ดำเนินเรื่องในการเริ่มต้นของการเปิดเผย "ชีวิต" ของ สเตเปเนวูล์ฟ หรือ แฮร์รี ฮัลเลอร์ เช่นนี้ เป็นการเปิดเรื่องที่แสดงให้เห็นความรู้สึกขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครเอก คือ ฮัลเลอร์ ว่าเป็นเช่นไร ทั้งนี้ ผู้สังเกตการณ์ภายในเรื่อง คือ หลานชายเจ้าของบ้านเช่าได้เล่าให้ "ผู้สังเกตการณ์" ภายนอกเรื่องคือ ผู้อ่านนวนิยาย ได้เก็บประสบการณ์ชีวิตของตัวละครเอกเพื่อนำไปเชื่อมโยงกับความคิดภายในโครงเรื่องของการดำเนินเรื่องได้อย่างต่อเนื่องและราบรื่น ด้วยการปูพื้นความคิดเกี่ยวกับภูมิหลังของตัวละครเอกคือฮัลเลอร์เสียก่อน

การเปิดเรื่องในลักษณะนี้เปรียบได้กับเป็นการบอกเล่าถึงปัญหาหรือความขัดแย้งภายในจิตใจของตัวละครเอกฮัลเลอร์ ให้ผู้อ่านได้รับทราบ เพราะแม้ว่า ฮัลเลอร์จะเป็นผู้มีปัญญา มีพรสวรรค์ แต่ยังไม่มีความสงบสุขทางใจ ยังเป็น "ผู้แสวงหา" ทางดับทุกข์ ผู้หนึ่งอยู่ เฮสเส ได้นำผู้อ่านให้สัมผัสกับ "ชีวิต" และ "ประสบการณ์" ของตัวละครฮัลเลอร์ด้วยบันทึกของฮัลเลอร์เอง ผู้เปิดเผยบันทึกสำคัญนี้คือ ผู้สังเกตการณ์ภายในเรื่อง คือ หลานชายเจ้าของบ้านเช่า ผู้ได้อ่านบันทึกนี้เป็นคนแรก และได้บอกกับ "ผู้อ่านนวนิยาย" หรือ "ผู้สังเกตการณ์ภายนอกเรื่อง" ว่า "...แต่ผมเห็นอะไรบางอย่างในบันทึกเหล่านั้น ผมเห็นว่าต้นฉบับอันเป็นเอกสารหลักฐานแห่งยุคสมัย เป็นหลักฐานที่บอกถึงความป่วยไข้ทางวิญญาณของฮัลเลอร์ ..."⁶¹

⁶¹Ibid., p. 27.

"Ich sehe in ihnen aber etwas mehr, ein Dokument der Zeit, denn Hallers Seelenkrankheit ist."

จากการบอกเล่าของผู้สังเกตการณ์ภายในเรื่องนี้ ทำให้เห็นได้ว่า ตัวละคร ฮัลเลอร์กำลังมี "ความทุกข์" ความคับข้องทางจิตใจ กำลังมีปัญหา ซึ่งอาจกล่าวได้ตามทัศนะของพุทธปรัชญาว่า ลักษณะเช่นนี้ตรงกับหลักอริยสัจข้อที่ 1 คือ "ทุกข์" และเพื่อความเข้าใจยิ่งขึ้นดังที่ได้กล่าวในการวิเคราะห์โครงเรื่อง "ลิตธารณะ" มาตั้งแต่ต้นแล้วว่า "ทุกข์" ก็คือโรคร้ายของมนุษย์ อันได้แก่ปัญหาต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดความไม่สบายกายไม่สบายใจ เกิดความวิตกกังวล ไม่พึงพอใจ

คำอธิบายความหมายอันเกี่ยวเนื่องกับ "โรคร้าย" ของฮัลเลอร์นี้ ผู้วิจัยขอยกขึ้นเปรียบเทียบกับคำอธิบายของท่านพุทธทาส ภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) อันจกกล่าวถึงใจความของคำว่า "โรคทางวิญญาณ" อันเป็นความหมายเดียวกับโรคร้ายของฮัลเลอร์ ดังนี้

ตามความหมายของพระพุทธเจ้า ได้ตรัสธรรมไว้มากมาย และตามอรรถกถาที่ต้องการจะอธิบายธรรมะเหล่านั้น เกิดมีหลักที่ถือกันว่า มีโรคภัยไข้เจ็บอยู่ 2 ประเภท คือ โรคทางกาย กับ โรคทางจิต, บาลีใช้คำว่า "โรคทางจิต" ในครั้งกระนั้น แต่เดี๋ยวนี้คำว่า โรคทางจิตนี้มันมีความหมายไม่ตรงกับโรคทางจิตในสมัยอรรถกถา หรือในสมัยพุทธกาล โรคทางจิตในสมัยพุทธกาลหมายถึงโรคทางความคิดเห็น หรือทางกิเลสตัณหา แต่ก็เรียกว่าโรคทางจิต

เดี๋ยวนี้เราเอาคำว่าโรคทางจิตไปใช้กับโรคทางจิตตามธรรมดาที่เนื่องกันอยู่กับร่างกาย ไปปนกันอยู่กับโรคทางกาย จึงเป็นเหตุให้ไม่เข้าใจโรคทางฝ่ายวิญญาณเพราะฉะนั้น จึงขอบัญญัติคำขึ้นมาใหม่เป็น 3 คำว่า โรคทางกาย หรือ "Physical disease" โรคทางจิต หรือ "Mental disease" สองอย่างนี้เอาไว้ในฝ่ายโรคทางกายหมด แล้วก็มีคำว่า "Spiritual disease" นี้แหละคือโรคในทางวิญญาณ ซึ่งตรงกับโรคทางจิตในสมัยพุทธกาล

...

คำว่า "วิญญาณ" ในที่นี้ไม่ได้หมายความว่า วิญญาณ ภูตผีปีศาจ ภูตผีลึง อะไรทำนองนั้นไม่ใช่ มันหมายถึงวิญญาณหรือจิต หรือมโนส่วนลึกที่มันเป็นโรคได้ด้วยอำนาจของกิเลส โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ก็คืออวิชชา หรือ ปิณฑาทิฏฐิ ... คือ เห็นผิด ก็เป็นเหตุให้พูดผิด
คิดผิด ทำผิด⁶²

โรคทางวิญญาณของฮัลเลอร์จึงเป็นโรคที่เกิดจากความรู้สึกขัดแย้งภายในจิตใจ
ของตนเอง โดยที่ผู้พบเห็นพฤติกรรมภายนอกอาจบอกเล่าได้เพียงว่า ห้องของฮัลเลอร์
ไร้ระเบียบ สกปรก ฮัลเลอร์ตื่นนอนและกินอาหารไม่เป็นเวลา ดื่มเหล้า เดินขา
กะเผลกเพราะโรคไขข้ออักเสบ หรือ ฮัลเลอร์รักดนตรี และแผ่รอยระทมทุกข์บนใบหน้า
เป็นคนชอบใช้ความคิด ชอบอ่านหนังสือ และเก็บตัว

พฤติกรรมของฮัลเลอร์อาจจะไม่ผิดปกติเท่าใดในสายตาของคนทั่วไป แต่สิ่ง
ที่น่าสนใจคือ ความทุกข์ทางใจของฮัลเลอร์คืออะไร และทำไมฮัลเลอร์จึงมีความทุกข์
นั่นคือ สิ่งที่จะอธิบายว่า เฮสเส ใช้พฤติกรรมของตัวละครแสดงหลักอริยสัจในโครงเรื่อง
"สเตรเปโนวูลฟ์" ไว้อย่างไร

การดำเนินเรื่อง : บันทึกระส่ำการณชีวิตรของฮัลเลอร์และสเตรเปโนวูลฟ์

การสร้างโครงเรื่อง "สเตรเปโนวูลฟ์" ของเฮสเส่นั้นผิดแผกไปจาก เรื่อง
"ลิตทารละ" เมื่อเฮสเสจัดวางโครงเรื่อง ที่แสดงพุทธปรัชญาเกี่ยวกับหลักอริยสัจ
อย่างลงตัวตามบทเป็นขั้นตอนในเรื่อง ลิตทารละ แต่สำหรับการวางโครงเรื่องใน
"สเตรเปโนวูลฟ์" นี้ เฮสเสใช้เทคนิคที่ค่อนข้างซับซ้อนแต่ทำลุ่มลึกด้วยปัญญา และการ
แสดงทัศนะเกี่ยวกับพุทธปรัชญา โดยเฉพาะเรื่อง การแสวงหาทางพ้นทุกข์ และความ
หลุดพ้นจากวงเวียนแห่งชีวิตหรือสังสารวัฏ ไว้อย่างน่าสนใจคือการวิเคราะห์ซึ่ง

⁶² พุทธทาส ภิกขุ. แก่นพุทธศาสตร์. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
แพรวศึกษา, 2524), หน้า 14-16.

จากการเปิดเผยเรื่องโดย "ผู้สังเกตการณ์ภายในเรื่อง" ของเฮสเส่ ด้วยเทคนิคที่กล่าวได้ว่า นำเข้าสู่ตัวเรื่องด้วยการสร้างข้อสงสัยและการนำติดตามต่อผู้อ่านแล้ว เฮสเส่ ใช้เทคนิควางโครงเรื่องโดยการให้ตัวละครฮัลเลอร์ทั้งบันทึกประสบการณ์การเดินทางผ่านชีวิตช่วงหนึ่งของฮัลเลอร์ ให้กับ "ผู้อ่านนวนิยาย" ได้เป็น "ผู้สังเกตการณ์" ภายนอกเรื่องอย่างเต็มที่

ความทุกข์ที่สร้างปัญหาซับซ้อนใจคือความรู้สึกของฮัลเลอร์ เกิดขึ้นจากความขัดแย้งภายในของตัวละครฮัลเลอร์ อันได้แก่

แล้วผมก็ยังชอบความขัดกันอยู่นั่นเอง ความขัดกันในชีวิตของผม ระหว่างความอ้างว้างเดียวดาย ไร้ความรัก ถูกตามล่า ชีวิตที่มีแต่ความไร้ระเบียบแบบแผน ซึ่งขัดกับชีวิตครอบครัวชนชั้นกลาง เช่นนี้⁶³

และเมื่อฮัลเลอร์นึกถึงภาพความสุขในวัยหนุ่ม ความทรงจำในฤดูใบไม้ร่วง ราวศรีของฤดูหนาว ฮัลเลอร์ก็รู้สึกตัวได้ว่า

ทุกสิ่งเหล่านั้นผ่านไปหมดแล้ว แก้วเหล้าก็กลับว่างเปล่า และจะไม่มีวันเติมให้เต็มอีกได้ ผมต้องเสียใจกับสิ่งนี้ด้วยละหรือ ไม่เลย ผมไม่มีวันเสียใจกับอดีตที่ผ่านมาเลย สิ่งที่ผมเสียใจนั้นก็คือ สิ่งที่เป็นอยู่ปัจจุบันและวันนี้ เสียใจต่อการปล่อยให้ชั่วโมงแต่ละ

⁶³ Ibid., p. 32.

"Nun ja, und ich, habe auch den Kontrast gern, in den mein Leben, mein einsames, liebloses und gehetztes, durch und durch unordentliches Leben, zu diesem Familien- und Bürgermilieu steht."

ชั่วโมงผ่านไป ปล่อยให้วันแต่ละวันผ่านไป โดยที่ผมไม่ได้อะไร
จากชั่วโมงและวันเหล่านั้นเลย⁶⁴

ความรู้สึกคับข้องและอัดอั้นใจนี้เองที่ผลักดันให้ฮัลเลอร์ต้องเดินทางแสวงหา
"ทางดับทุกข์" และ "ประสบการณ์ชีวิต" ด้วยตนเอง ดังเช่นที่ลิตธาธระเคยเดินทาง
แสวงหามาแล้ว แต่สำหรับฮัลเลอร์ ทนทางการแสวงหาค่อนข้างซับซ้อนและวุ่น
เพราะฮัลเลอร์ต้องเดินทางเข้าไปในโรงละครวิเศษ หรือ "Magisches Theater"⁶⁵
ซึ่งมีไว้ "สำหรับคนบ้าเท่านั้น" หรือ "Nur-für-Ver-rückte!"⁶⁶

ความหมายของคนบ้าในที่นี้ คือ ผู้ที่มีแต่ความกระวนกระวาย และเป็นผู้ที่มุ่ง
แต่จะแสวงหาเท่านั้น

⁶⁴Ibid., p. 33-34.

"Nun, dies war vorüber, dieser Becher war ausgetrunken
und wurde mir nicht mehr gefüllt. War es schade darum? Es war
nicht schade darum. Es war um nichts schade, was vorüber war.
Schade war es um das Jetzt und Heute, um all diese ungezählten
Stunden und Tage, die ich verlor, die ich nur erlitt, die weder
Geschenke noch Erschütterungen brachten."

⁶⁵Ibid., p. 37.

⁶⁶Ibid., p. 37.

ดังนั้นการเดินทางเข้าไปในโรงละครพิเศษนี้จึงเป็นสัญลักษณ์ของการเดินทาง
แสวงหาทางพ้นทุกข์ หรือต้องการหลุดพ้นจากสังสารวัฏ แต่เซสเสได้ให้ฮัลเลอร์
เป็นตัวแทนของผู้แสวงหา ที่ยังคงสัมผัสลองชีวิตของปุถุชนคนสามัญทั่วไปให้ครบถ้วน
เสียก่อน

การได้อ่านเรื่องราวของ "สเตรปเพนวูลฟ์" ของฮัลเลอร์

"สเตรปเพนวูลฟ์" เป็นอีกฉายาหนึ่งของฮัลเลอร์ ซึ่งเกิดได้จาก
คำบอกเล่าถึงพฤติกรรมสองอย่างที่มีปะปนในคนๆ เดียวกันของฮัลเลอร์จากบันทึกของ
หลานชายเจ้าของบ้าน เขาว่าในขณะที่ภายนอกฮัลเลอร์จะเป็นคนที่รักความสะอาด
เป็นระเบียบ เช่นชนชั้นกลางทั่วไป หรือมีภูมิปัญญา สามารถอ่านหนังสือวรรณคดีเยอรมัน
ที่มีชื่อต่าง ๆ ได้ และเก็บสิ่งสมหนังสือไว้ในห้องนอนเป็นจำนวนมหาศาล แต่ขณะ
เดียวกัน ก็รักอิสระและความเป็นตัวของตัวเอง ดื่มเหล้าอุ่น ห้องนอนเต็มไปด้วย
ฝุ่นผงและเศษเก้าอี้บูทรี

นอกจากนั้นตำนานของสเตรปเพนวูลฟ์ (Tractat vom Steppenwolf) ได้
แสดงถึงความเป็นสเตรปเพนวูลฟ์ในตัว แฮร์รี่ ฮัลเลอร์ ดังนี้คือ

กาลครั้งหนึ่ง มีบุรุษหนึ่งชื่อ แฮร์รี่ มีสมญานามว่า สเตรปเพนวูลฟ์
เขาเดินสองขา แต่งกายด้วยเสื้อผ้า และเป็นมนุษย์ แต่ถึงอย่างไร
แฮร์รี่ก็คือหมาป่าเปลี่ยวกลางทุ่งหญ้าสเตปป์ เขาเป็นคนค่อนข้าง
ปราดเปรื่อง เขาเรียนรู้มากเท่าที่มนุษย์ทั้งหลายจะสามารถเรียนรู้
ได้ ถึงกระนั้นก็ตาม ยังมีบางสิ่งบางอย่างที่เขาไม่ได้เรียนรู้ นั่นคือ
การหาความพอใจจากตัวเอง และความพอใจในชีวิต เห็นได้ชัดว่า
ที่เขาเป็นเช่นนั้น เพราะในส่วนตัวของจิตใจเขานั้นรู้ดีตลอดเวลาว่า

ตนเองไม่ใช่มนุษย์อย่างแท้จริง หากเป็นหมาป่าจากทุ่งหญ้าสเตปป์
นั้นเอง⁶⁷

สเตปป์เป็นวูล์ฟมีธรรมชาติสองแบบ คือมีทั้งสันดานมนุษย์และ
สันดานหมาป่าอยู่ในตัว นี่คือชะตาชีวิตของเขา⁶⁸

หลังจากที่เฮสเส่ได้ใช้ลีลาการเขียนเปิดเรื่องด้วยการนำเสนอ "บันทึก
ของผู้สังเกตการณ์ภายในเรื่อง" หรือ หลานชายเจ้าของบ้านเช่า แล้วดำเนินมาถึง
"บันทึกของฮัลเลอร์" จนกระทั่งเฮสเส่ใช้ลีลาการดำเนินเรื่องด้วยการนำเสนอ
"ตำนานเรื่องราวของสเตปป์ เบนวูล์ฟ" ซึ่งเป็นบันทึกที่แสดงให้เห็นโลกและชีวิตอีก
ด้านหนึ่งในตัวมนุษย์ เช่นตัวละครฮัลเลอร์ผู้นี้

⁶⁷ Ibid., p. 46.

"Es war einmal einer namens Harry, genannt der Steppenwolf.
Er ging auf zwei Beinen, trug Kleider und war ein Mensch, aber
eigentlich war er doch eben ein Steppenwolf. Er hatte vieles
von dem gelernt, was Menschen mit gutem Verstande lernen können,
und war ein ziemlich kluger Mann. Was er aber nicht hatte,
war dies: mit sich und seinem Leben zufrieden zu sein. Dies
konnte er nicht, er war ein unzufriedener Mensch. Das kam
wahrscheinlich daher, daß er im Grunde seines Herzens jederzeit
wußte (oder zu wissen glaubte), daß er eigentlich gar kein Mensch,
sondern ein Wolf aus der Steppc sei."

⁶⁸ Ibid. p. 74.

"Der Steppenwolf hatte also zwei Naturen, eine menschliche und eine wölfische, dies war sein Schicksal."

การที่เฮสเสใช้การนำเสนอเรื่องราวโดยดำเนินเรื่องให้ฮัลเลอร์ได้อ่านหนังสือฉบับเล็กเป็นเรื่องราวของตัวเองในอีกแง่มุมหนึ่ง คือชีวิตของหมาป่า นั้นซึ่งบอกเล่าทั้งพฤติกรรมการแสดงออกและความรู้สึกภายในจิตใจของฮัลเลอร์ในภาคของหมาป่า จึงเปรียบเสมือน เป็นกระจกสะท้อนภาพของตนเองในอีกด้านหนึ่งออกมา เพื่อให้ตนเองได้เข้าใจในวิถีชีวิตของตน นั่นคือเป็นการพยายามหายารักษาโรคร้ายหรือโรคทางวิญญาณให้กับตนเองในขั้นแรก เป็นการทาสมูฐานของโรคทางวิญญาณอันเกิดกับฮัลเลอร์ ซึ่งหมายถึง การเรียนรู้ให้รู้จักตนเอง ด้วยปัญญาของมนุษย์เอง ซึ่งเป็นหลักปัจจัยสำคัญในการหาทางพ้นทุกข์ตามทัศนะของพุทธปรัชญา ด้วยการทาสเหตุแห่งทุกข์ เหตุแห่งปัญหา สาเหตุของความขัดแย้งภายในจิตใจเสียก่อน ฮัลเลอร์ได้อ่านหนังสือ เล่มเล็กที่บรรจุเรื่องราวของคนในภาคของสเคป เบนวูล์ฟ หมาป่าเปลี่ยวกลางทุ่งหญ้า จึงแสดงให้เห็นชัดแจ้งได้ว่า สิ่งที่เป็นความขัดแย้งภายในตนเอง คือความเป็นทั้งมนุษย์ และความเป็นหมาป่าในคนคนเดียวกัน มนุษย์คือฮัลเลอร์ผู้มีภูมิปัญญา เป็นดั่งปราชญ์ เป็นผู้ที่ยังหลงรักและใฝ่หาความเป็นระเบียบ ความสะอาด สะดวกสบายของชนชั้นกลางดั่งเช่น บ้านเช่าที่ฮัลเลอร์สามารถพิสูจน์ความเป็นชนชั้นกลางได้จากความเป็นระเบียบของเจ้าของบ้านเช่า ความสะอาดบนพื้นตามทางเดินซึ่งเป็นพื้นขัดมันจนขึ้นเงา หรือแม้แต่กลิ่นของสบู่และน้ำมันชักเงาที่บ่งบอกถึงความสะอาดมีระเบียบ เช่นชนชั้นกลางทั่วไป ขณะเดียวกันฮัลเลอร์ก็กลับเกลียดสิ่งเหล่านั้นเมื่อเกิดความรู้สึกในภาคของหมาป่า หมาป่าที่มีธรรมชาติรักอิสระ ที่ไม่มีกฎเกณฑ์ใคมาบังคับให้อยู่กับที่ได้ หมาป่าที่รักความเป็นอิสระและเป็นตัวของตัวเอง

การที่เฮสเสใช้บันทึกส่วนหนึ่งเป็นของสเคป เบนวูล์ฟนี่เป็นเสมือนเครื่องมือเพื่อการค้นหาสาเหตุของปัญหาความขัดแย้งภายในจิตใจของฮัลเลอร์ เป็นการค้นหาเหตุแห่งทุกข์ ซึ่งตามทัศนะของพุทธปรัชญาหมายถึง การกล่าวถึงอริยสัจข้อที่ 2 คือ สมุทัย นั่นคือ ในตัวตนของแฮรี่ ฮัลเลอร์ มีสิ่งที่สร้างความขัดแย้งอยู่ภายในตนเอง จึงเป็นสาเหตุให้เกิดทุกข์ กระวนกระวายใจ ไม่มีความสงบทางจิตใจ กล่าวคือ ฮัลเลอร์ยังไม่พบทางอัน เป็นจุดยืนของชีวิตของตน ซึ่งเนื่องมาจาก "ฮัลเลอร์ยังมองไม่เห็นทาง

ว่าจะจัดให้อะไรอยู่ในภาคของ "มนุษย์ หรืออะไรควรอยู่ในภาคของ "หมาป่า"
ได้เลย⁶⁹

อาการภายในจิตใจหรือโรคร้ายทางวิญญาณของฮัลเลอร์ ในช่วงนี้จึงเป็น
เสมือน ความอยากที่ยึดถือตัวตนเป็นที่ตั้ง อยากจะได้ อยากจะเป็น อยากจะมี
มีความทะยานอยาก ทำให้ชีวิตถูกบีบคั้น กดดัน และ หวาดกลัว เบื่อหน่าย

ดังนั้น เฮสเส จึงนำเสนอให้ตัวละครฮัลเลอร์ ต้องเดินทางแสวงหาทาง
ดับทุกข์ หันทุกข์ ค่อยไป เหมือนดั่งที่ฮัลเลอร์เคยเขียนโคลงประหลาด ๆ บทหนึ่ง
ที่พูดถึงความฝันและจินตนาการของสเตรเปเนวูลท์ หมาป่าที่ยังมีความ เป็นมนุษย์
ผู้ที่ยังฝันถึงความสงบสุขอยู่ และผู้ที่จะต้องบุกฝ่าชะตาชีวิตและความทุกข์ทางจิตใจ
ไปหาความสุขสมบูรณ์ให้ได้ ดังท่อนสุดท้ายของโคลงที่ฮัลเลอร์ได้แต่งเกี่ยวกับภาค
หมาป่าของคนไว้ว่า

บัดนี้ ข้า เดินฝันถึงเจ้ากวาง

ข้าเดินฝันถึงเจ้ากระต่าย

ยินเสียงลมแห่งคืนหนาว โหมกระหน่ำกาย

แก่กระหายด้วยหิมะ

ทนแบกวิญญาณอันอ่อนแอ มุ่งสู่ผีร้ายต่อไป⁷⁰

⁶⁹ Ibid., p. 73.

"Was nicht in die Rubriken "Mensch" oder "Wolf" paßt,
das sieht er gar nicht."

⁷⁰ Ibid., p. 74.

"Und, nun trab ich und traume von Rehen,
Trabe und träume von Hasen,
Höre den Wind in der Winternacht blasen,
Tränke mit Schnee meine brennende Kehle,
Trage dem Teufel zu meine arme Seele."

เฮส เส่ต้องการจะนำเสนอทางออกให้ตัวละครโดยบอก เป็นนัยด้วยโคลงแห่ง การเดินทางของหมาป่าว่า ความสิ้นหน้การอึมเอม และสงบสุขนั้นจะต้องเดินทาง ฝ่าไปด้วยความอดทน และต้องเก็บเกี่ยวประสบการณ์ต่าง ๆ ให้มากเสียก่อนจึงจะ บรรลุถึงทางอันสงบสุขได้นั้นเอง เพราะในบั้นปลายหรือจุดหมายของการแสวงหา ทั้งมนุษย์และหมาป่า ก็คือความสงบสุขทางใจอันเป็นความสุขนิรันดร์ ไม่มีผู้ใดจะปฏิเสธ ได้ต่อสิ่งอันเป็นสัจธรรมของธรรมชาติข้อนี้ แม้นทางที่ต้องฝ่าเดินนั้นจะลำบากยากเย็น หรือจะต้องต่อสู้กับความขัดแย้งภายในจิตใจ หรือต้องพหพาโรคร้ายทางวิญญาณไปด้วย ขณะแสวงหา แต่ก็ เป็นหนทางที่ควรจะเสี่ยงเดินต่อไป หากว่าหนทางนั้นนำไปสู่ความสุข สมบูรณ์ ไม่ต้องกระวนกระวายใจต่อไป

ดังนั้น การอ่านบันทึกของสเตเปเนวูลท์ นี้จึงเปรียบได้กับเป็นการแสดงตัวตน ของหมาป่าออกมาให้ซิลเลอร์ได้เข้าใจตนเอง และเพื่อความพร้อมที่จะร่วม เดินทางไป ข้างหน้าทั้งภาคหมาป่า และภาคมมนุษย์ เพื่อประสบการณ์การเรียนรู้ และแสวงหาด้วย ปัญญาของตนเองต่อไป

ภาพของ "สเตเปเนวูลท์" หมาป่าภายในตัวของซิลเลอร์ และภาพของมนุษย์ ผู้มีปัญญาไฟทาควารู้ เป็นภาพที่ขัดแย้งกันอย่างชัดเจน เสียจนกระทั่งแม้แค่ซิลเลอร์เอง ก็รู้สึกได้ว่า "ต่างให้ความจริงเกี่ยวกับการดำรงอยู่ที่ขาดการผสมกลมกลืน และขาด การผ่อนปรนของผองเอง ต่างก็บอกให้ผมรู้ชัดเจนว่าสถานการณ์ที่ผม เผชิญอยู่นี้สุดจะทานทน และไม่อาจหยุดยั้งได้"⁷¹

⁷¹Ibid., p. 75.

"hatten beide recht zeichneten beide ungeschminkt meine trostlose Existenz, zeigten beide deutlich die Unerträglichkeit und Unhaltbarkeit meines Zustandes."

สภาพที่ทุกข์ทรมานของฮัลเลอร์สภาพนี้ เป็นสภาพที่ผลักดันให้ฮัลเลอร์ทวนระลึกถึงสภาพแห่ง "ความไร้ทุกข์" หรือ ภาวะที่สามารถกำจัดค้นหาความทะยานอยากออกไปได้ จิตใจสงบ ไม่กระวนกระวาย ซึ่งเป็นสภาพอันหายจากโรคร้ายทางวิญญาณ สภาพเช่นนี้ ตามทัศนะของพุทธปรัชญา เรียกว่า เป็นสภาพที่ตรงกับ อริยสังขัตที่ 3 คือ นิโรธ หรือ ความดับทุกข์ นั่นเอง

การทวนระลึกถึงสภาพที่ตนไร้ทุกข์ และสามารถกำจัดทุกข์ หรือความกระวน-กระวายใจออกไปจากใจได้ จึงเริ่มจากจุดที่ภาพของทั้งมนุษย์และหมาป่าได้ปรากฏในสำนึกของฮัลเลอร์ ทำให้ฮัลเลอร์ได้ตั้งสมมุติฐานของสาเหตุที่ทำให้เกิดทุกข์ และพบว่า "ความไร้ทุกข์" นั้นเป็นอย่างไร ดังที่ฮัลเลอร์ระลึกถึงความ เป็นมาในชีวิตที่ผ่านมาของคนว่า คนเคยมีประสบการณ์ที่ต้องสูญเสียสิ่งที่ตนรักมาก่อน เมื่อคนเริ่มมีชื่อเสียง คนก็ต้องสูญเสียความมีชีวิตชีวาร่าแรง ต้องสูญเสียชีวิตครอบครัว ภรรยา กลับเป็นผู้มีสภาวะจิตใจไม่ปกติ ต้องเร่ร่อนไร้รัก เริ่มใช้ชีวิตโดดเดี่ยว และเมื่อเวลาผ่านไปฮัลเลอร์จึงได้มีโอกาสหนึ่งที่มีความรู้สึก ว่า "ความดับทุกข์" ทำได้อย่างไร

เมื่อเวลาผ่านไป เวลาของบีแห่งความยากเข็ญและขมขื่น เริ่มผ่านพ้นไป หลังจากนั้นผมเริ่มใช้ชีวิตโดยโดดเดี่ยวเพียงลำพัง ผมพยายามสร้างอุดมคติอย่างใหม่ให้กับชีวิตด้วยตัวผมเอง ชีวิตใหม่ที่เต็มไปด้วยความมีสติ และมีปัญญา ผมได้รับความสงบอย่างผู้ชาญฉลาดและได้ยกระดับชีวิตตัวเองอีกครั้งหนึ่ง อุทิศตัวให้ต่อการฝึกคิดอย่างนามธรรม มอบตัวให้แก่กฎเกณฑ์

ศูนย์วิทยุโทรพยากรณ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ของการบำเพ็ญสมาธิโดยเคร่งครัด⁷²

การจะพบกับความดับทุกข์ได้ก็คือ การให้เวลาตนเองเพื่อโอกาสการหาความรอบรู้ที่จักใคร่ครองหาเหตุผลได้ นั่นคือ ความมีปัญญา ในพุทธปรัชญาหมายถึงการมีความเห็นชอบ และมีคำริชอบนั่นเอง

เฮสเสต้องการจะแสดงแนวคิดตามทัศนะของพุทธปรัชญาในโครง เรื่องช่วงนี้ว่า หากมนุษย์จะใช้ปัญญา ก็จะได้พบกับ "ความดับทุกข์" ได้ แต่ถ้าหากมนุษย์ขาดปัญญา ย่อมหมายถึง มนุษย์ขาดการดำเนินวิถีชีวิตด้วยระบบ ขาดวินัยในตนเอง และขาดการฝึกจิต ข่มจิตใจ ให้นิ่งและสงบได้ เพราะเมื่อจิตที่มันคงนิ่งสงบ เป็นสมาธิแล้วจะมีกำลังประดุจแสงสว่าง ที่ส่องให้เห็นแนวทางพ้นทุกข์ได้

การระลึกอดีตของฮัล เลอร์นี่ คือการระลึกถึงความดับทุกข์ หรือนิโรธ และเฮสเสได้ให้ฮัลเลอร์แสดงพฤติกรรมที่แฝงพฤติกรรมของผู้แสวงหา ในข้อที่ว่า เมื่อระลึกถึงความดับทุกข์ ก็จะเห็น "ทางที่จะนำไปสู่ความดับทุกข์" นั่นคือทางประเสริฐ หรือเรียกว่าอริยมรรค ตามทัศนะของพุทธปรัชญา

⁷² Ibid., p. 75-76.

"Und wieder um Jahre, um schwere bittere Jahre später, nachdem ich mir in strenger Einsamkeit und mühsamer Selbstzucht ein neues, asketisch-geistiges Leben und Ideal gebaut und wieder eine gewisse Stille und Höhe des Lebens erreicht hatte, hingegeben an abstrakte Denkübung und an streng geregelte Meditation."

พฤติกรรมของอัลเลอร์แสดงให้เห็นทัศนะของเฮสเสอันสอดคล้องกับอริยมรรค หรือทางอันประเสริฐ หรือ ทางสายกลาง ซึ่งเปรียบ เป็นยารักษาโรคทางวิญญาณก็คือ

เฮสเสให้อัลเลอร์ได้เห็นความแตกต่างของสิ่งที่อยู่ภายใน สิ่งที่เป็นธรรมชาติ สองแบบ คือมนุษย์ และหมาป่า อันไม่อาจเข้ากันได้ สิ่งที่เฮสเส ให้อัลเลอร์เป็นตัวแทน ของผู้แสวงหา ก็คือ การทำให้ความต่างภายในตนเองนั้นกลมกลืนกันได้ นั่นคือ แสวงหา ทางอันประเสริฐ หรือทางสายกลาง โดยเฮสเสให้อัลเลอร์ได้พบ และ เข้าใจว่า "ความ ดับทุกข์" คือสิ่งใด ก็ด้วยการให้อัลเลอร์ได้รู้จักคิด และการมีสติ กล่าวคือ มีตัวปัญญา คือ ความรอบรู้ที่จักใคร่ตรองท่าเหตุผล มีตัวศีล คือ รู้จักดำเนินชีวิตด้วยวิธีที่มีระบบ และการมีสมาธิ คือการประกอบความสงบมั่นคงแห่งจิต แน่วแน่มั่นคงละวางความ กระทบกระวายใจ ซึ่งทั้งหมดรวมกันเป็น สายปัญญา สายศีล และสายสมาธิ ซึ่งเรียก ว่าเป็น "มัชฌิมาปฏิปทา" ตามทัศนะของพุทธปรัชญา อันหมายถึงอัลเลอร์มีปัญญา เห็น ได้ว่า วัตรปฏิบัติเพื่อกำจัดสาเหตุแห่งปัญหาอัน เกิดขึ้นกับคน ปัญหาที่นำมาสู่ชีวิตของคน และไม่มุ่งหน้าทำการบีบรัดเข้มงวดเอากับตนเอง หากทุกข์มาทับถมตัวเอง เหมือนดั่งว่า เบื่อหน่ายเกลียดชังตนเอง

การเดินทางสายกลางนี้ เป็นการ เดินตรง เข้าสู่เป้าหมายด้วยลักษณะที่ ไม่เอียงเข้าหาที่สุดของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ดังที่อัลเลอร์ได้ประสมมาด้วยความรู้สึกของ มนุษย์ฝ่ายหนึ่ง และหมาป่าฝ่ายหนึ่ง

การปฏิบัติตามมรรคนี้ต้องอาศัยปัจจัยชักจูง เพราะมนุษย์จำเป็นต้องมีแรงหนุน ด้านศรัทธาและการเริ่มต้น และดำเนินไปด้วยดี อันได้แก่ปัจจัยจากองค์ประกอบในตัว บุคคล หรือ ปัจจัยภายใน คือทำใจด้วยความแยบคาย มีความฉลาดคิด คิดเป็น คิดถูก วิธี รู้จักคิดพิจารณาปัญหาให้ตรงกับสภาวะ ตรงกับเหตุ และปัจจัยภายนอก หรือปัจจัย จากบุคคลรายรอบ ชักนำ และ เร่งเร้าด้วยอิทธิพลของผู้อื่น

ในเรื่อง สเตปเปนวูลฟ์นี่ เฮสเสมิได้ดำเนินโครงเรื่องในข้อริยมรรค แจกแจงเป็นบทต่าง ๆ ตามองค์มรรค 8 ดังในเรื่องลิตทาทระ แต่ทว่าเฮสเสได้ใช้ กลวิธีการประพันธ์และสร้างโครงเรื่องในส่วนนี้ให้ตัวละครเอกคือฮัลเลอร์ ได้ดำเนินตาม ทางอันประเสริฐ เพื่อแสวงหาทางพ้นทุกข์หรือทางสายกลาง ทางแห่งความรู้จักคิดและ สร้างความกลมกลืน ทางที่จะนำไปสู่ทางพ้นทุกข์ด้วยตัวของฮัลเลอร์เอง

เมื่อพิจารณาตามทัศนะของพุทธปรัชญา จะเห็นได้ว่า ฮัลเลอร์กำลังหันเหชีวิต เข้าหาความเป็นปุณฺณยิ่งขึ้น ทั้งนี้เฮสเสยังไม่มุ่งให้เห็นทางแห่งการหลุดพ้นจนชัดเจนเกินไป เฮสเสต้องการให้ตัวละครแสดงตัวอย่างของผู้ที่ตกอยู่ในการหลงวนในทุกข์ ตัวอย่างของ ปุณฺณยังเรียนว่าอยู่ในกระแสแห่งความทุกข์ก่อน นั่นคือ ให้ตัวละครได้รู้จักกับสังสารวัฏ ดังที่เฮสเส ได้ให้ ลิตทาทระ ได้รู้จักกับความผันแปรและองค์ประกอบของธรรมชาติจากแม่น้ำ ในลักษณะเดียวกันกับที่เฮสเสก็ได้ให้ฮัลเลอร์เรียนรู้อิทธิฤทธิ์แห่งของมนุษย์ จากสเตปเปนวูลฟ์ ดังว่า

ทั้งหัวใจและร่างกาย เป็นหนึ่งเดียวกันก็จริงอยู่ แต่วิญญาณที่อยู่
นอกนั้นมิใช่มีเพียงสอง หรือมีเพียงห้า หากทว่ามีอยู่นับไม่ถ้วน
มนุษย์ก็คือหัวหอมที่ประกอบด้วยกลีบห่อหุ้มอยู่นับร้อยกลีบ เนื้อเยื่อของ
กลีบก็ยังประกอบด้วยเส้นใยอีกมากมาย⁷³

⁷³ Ibid., p. 67-68.

"Die Brust, der Leib, ist eben immer eines, der darin wohnenden Seelen aber sind nicht zwei, oder fünf, sondern unzählige; der Mensch ist eine aus hundert Schalen bestehende Zwiebel, ein aus vielen Fäden bestehendes Gewebe."

สิ่งที่สำคัญสิ่งหนึ่งที่ทำให้ฮัลเลอร์ต้องตระหนักว่าอาการป่วยไข้ทางวิญญาณของเขานั้นต้องการรักษาเยียวยายังขึ้นคือ การได้พบกับศาสตราจารย์ผู้มีความรู้ และปัญญา ทว่าฮัลเลอร์ก็เข้ากับพวกเขาไม่ได้ หรือแม้แต่ภรรยาของศาสตราจารย์ผู้เป็นผู้หญิงธรรมดาคนหนึ่ง ฮัลเลอร์จากโลกที่น่านับถือ และโลกของผู้คงแก่เรียนมาด้วยสัญชาตญาณของหมาป่า เช่นส เตป เบนวูลฟ์

จากจุดนี้เองทำให้ฮัลเลอร์ต้องเป็นผู้แสวงหาในโลกของปุถุชนต่อไป ด้วยการเดินทางผ่านชีวิตของผู้คนที่ฮัลเลอร์ไม่เคยใกล้ชิด เพื่อประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับการแสวงหาทางพ้นทุกข์ต่อไป นั่นคือ เดินตามทางของมรรคนั้นเอง

การเรียนรู้ชีวิตของฮัลเลอร์ : การแสดงการปฏิบัติตามมรรคของ เฮส เส

ดังที่ได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 แล้วว่า การปฏิบัติตามมรรคนั้น ต้องอาศัยปัจจัยชักจูง เพราะมนุษย์จำเป็นต้องมีแรงหนุนด้านศรัทธาเพื่อการเริ่มต้นและดำเนินไปด้วยดี และปัจจัยดังกล่าวมี 2 ประการ คือ ปัจจัยภายในตัวบุคคลคือการทำใจ คิด เป็น คิดถูก รู้จักพิจารณาหาเหตุผล และปัจจัยภายนอก คือ การชักนำเร่งเร้าจากผู้อื่น ด้วยอิทธิพลของคนที่แวดล้อม โดยเฉพาะเรียกว่า "กัลยาณมิตร"

เฮส เส ได้สร้างโครงเรื่องช่วงต่อมานี้ให้ฮัลเลอร์ได้พบกับกัลยาณมิตร หรือ มิตรที่ดี จริงใจ ช่วยสั่งสอน แนะนำให้คำปรึกษา เร่งเร้าหรือจูงใจให้มีความรู้เข้าใจที่ถูกต้อง เฮส เส ได้นำเสนอให้ฮัลเลอร์เรียนรู้ชีวิตดังนี้

การเรียนรู้ชีวิตจาก แสร้มิน

แสร้มินหญิงโส เกณี ผู้ที่แสดงความคิดเห็นต่อชีวิตที่ผ่านมายของฮัลเลอร์ หลังจากได้พูดคุยซักถามว่า ฮัลเลอร์นั้นทำอะไรบ้างกับเวลาในช่วงปีที่ผ่านมา ฮัลเลอร์ได้ตอบว่า

"ตัวผมเองก็ไม่วู้เหมือนกัน ผมศึกษาเล่าเรียน ได้เล่นดนตรี ได้อ่านหนังสือ เขียนหนังสือ แล้วก็เดินทาง"

"ทัศนคติชีวิตของคุณดูเข้าที่ดีเหมือนกัน แต่คุณดูเหมือนจะทำได้เฉพาะ
 สิ่งที่ยาก และซับซ้อนเท่านั้น ส่วนสิ่งที้ง่ายนั้นคุณไม่เคยได้เรียนรู้
 จริงซิคคุณคงไม่มีเวลา ไม่มีอารมณ์ ความจริงมีสิ่งสนุกกว่าทำอีกมาก
 มาย ขอภัยด้วย ดิฉันไม่ใช่แม่คุณ แต่ถึงอย่างไรการที่คุณใช้ชีวิต
 อย่างนั้น แล้วจะมากล่าวว่าคุณได้ใช้ชีวิตอย่างเต็มที่แล้วยังไม่พบ
 อะไรอีกนั้น ดิฉันคิดว่า เป็นสิ่งที่ใช้ไม่ได้"⁷⁴

แสร้งมันได้สอนให้ฮัลเลอร์ได้รู้จักชีวิตในอีกด้านหนึ่ง ด้านที่ยังมีทั้งความสนุก
 สนานรำเริง และด้านที่มีเสียงหัวเราะ เหมือนกับที่ชีวิตประกอบด้วยด้านต่าง ๆ
 หลาย ๆ ด้าน เช่นหัวหอมประกอบด้วยกลีบต่าง ๆ หลายร้อยกลีบ

แสร้งมันสอนให้ฮัลเลอร์ได้รู้จักชีวิตของปวงชนอีกด้านหนึ่งคือการ เต็มว่า

สิ่งที่แสร้งมันสอนฮัลเลอร์นั้น เป็นสิ่งที่ฮัลเลอร์รับได้และยอม เก็บไว้เป็นหนึ่งใน
 ชีวิตประจำวันและประสบการณ์อัน เป็นสัจธรรมของชีวิตมนุษย์ที่แท้จริง ดังที่เฮสเสได้ให้ชายชรา
 ในความฝันของฮัลเลอร์ แสดงบทสรุปให้กับชีวิตที่ผ่านมาของฮัลเลอร์ว่า

⁷⁴ Ibid., p.

"ich weiß es selber nicht mehr. Ich habe studiert,
 Musik gemacht, Bücher gelesen, Bücher geschrieben, Reisen
 gemacht"

"Merkwürdige Ansichten, die du vom Leben hast! Du
 hast also immer schwierige und komplizierte Sachen getrieben,
 und die einfachen hast du gar nicht gelernt? Keine Zeit?
 Keine Lust? Na meinetwegen, Gott sei Dank bin ich nicht deine
 Mutter. Aber dann so tun, als hättest du das Leben durchprobiert
 und nichts daran gefunden, nein das geht nicht!"

พ่อหนุ่มน้อย เธอเอาจริงเอาจังกับเกอเธ่มากจนเกินไป เธอไม่ควร
 จริงจังกับคนแก่ที่ตายไปแล้วให้มากนัก มันไม่ยุติธรรมกับคนแก่เหล่านั้น
 เราผู้เป็นอมตะไม่ใช่สิ่งที่จะเอาจริงเอาจังได้นัก เราขอความขบขัน
 เหมือนกัน นี่นะพ่อหนุ่มน้อย การเอาจริงเอาจังเกินไป เป็นอุบัติเหตุ
 ของกาลเวลา ฉันไม่รังเกียจหรอกที่จะบอกให้เธอมั่นใจว่า การ
 เอาจริงเอาจังนั้นเป็นเรื่องที่เธอให้ค่ากับกาลเวลามากไป ฉันก็เหมือน
 กัน ครั้งหนึ่งฉันเคยให้คุณค่าแก่กาลเวลามาก นี่แหละที่ทำให้ฉัน
 ยอมมีอายุยืนเป็นร้อยร้อยปี แต่ในความเป็นอมตะนิรันดร์นั้น เธอคง
 เห็นได้ว่าไม่มีกาลเวลาอยู่เลย ความเป็นอมตะเป็นเพียงชั่วขณะ
 หนึ่งเดียว ช่วงขณะที่นานพอสำหรับให้ขบขันเท่านั้นเอง⁷⁵

จากความฝันของฮัลเลอร์ แสดงให้เห็นว่า ในสำนักที่แท้จริงของฮัลเลอร์เริ่มมีการ
 ยอมรับการสอนเกี่ยวกับการมีชีวิตและพฤติกรรมใหม่ เช่นที่แฮร์มัน ได้สอนฮัลเลอร์ให้รู้จัก
 หัวเราะ และเข้าใจชีวิตยิ่งขึ้น

⁷⁵ Ibid., p. 108.

"Mein Junge, du nimmst den alten Goethe viel zu ernst.
 Alte Leute, die schon gestorben sind, muß man nicht ernst nehmen,
 man tut ihnen sonst unrecht. Wir Unsterblichen lieben das
 Ernstnehmen nicht, wir lieben den Spaß. Der Ernst, mein Junge,
 ist eine Angelegenheit der Zeit; er entsteht, soviel will ich
 dir verraten, aus einer Überschätzung der Zeit. Auch ich habe
 den Wert der Zeit einst überschätzt, darum wollte ich hundert
 Jahre alt werden. In der Ewigkeit aber, siehst du, gibt es
 keine Zeit; die Ewigkeit ist bloß ein Augenblick, gerade lange
 genug für einen Spaß."

ความเป็นกัลยาณมิตรของแฮร์มินที่มีต่อฮัลเลอร์นั้น ชีแนะให้ฮัลเลอร์มองเห็นกฎของไตรลักษณ์ อันเป็นกฎในลักษณะธรรมชาติตามที่เสนอของพุทธปรัชญา คือ ทุกสิ่งเป็น อนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา อันหมายถึง ความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ และความไม่ใช้ของตน ดังนั้นการที่ฮัลเลอร์มุ่งมั่นจริงจังเกินไป เช่นดั่งเมื่อวัยหนุ่ม มุ่งอ่านงานของเกอเธ่ งานที่เป็นอมตะ แล้วยึดถือเป็นที่มีจริงจังจนเกินไป ทำให้เกิดความรู้สึกบีบคั้นกดดันภายในจิตใจตนเอง เพราะการยึดถือในสิ่งที่ เป็นอนัตตา ทุกสิ่งในธรรมชาติของมนุษย์ต่างอยู่ภายใต้กฎของไตรลักษณ์ทั้งสิ้น ความฝันของฮัลเลอร์จึงเป็นเครื่องยืนยันว่า การสอนของแฮร์มินมีผลกระทบให้ฮัลเลอร์ เริ่มรู้สึกแก้ไขความขัดแย้งในจิตใจ เริ่มเปลี่ยนมาดำเนินวิถีชีวิตตามทางสายกลาง โดยไม่ยึดถือสิ่งใดเป็นที่มั่นอย่างจริงจังจนเกินไป เกินเหตุผลของปัญญา

กฎของไตรลักษณ์ จากการศึกษาเปรียบเทียบใน เรื่องลิตธาระในคอนตันนั้น จะเห็นได้ว่า เฮสเสได้แสดงให้เห็นถึงทัศนะ เกี่ยวกับพุทธปรัชญา ใน เรื่องกฎของไตรลักษณ์ เช่นที่แสดงในเรื่อง สเตปเปนวูลฟ์ไว้เช่นกัน ดังตอนหนึ่งของบท "ชายแจวเรือจ้าง" ขณะที่ลิตธาระทำนากับวาสุเทพ กลับมาเรียนรู้ชีวิตของชายแจวเรือ เรียนรู้วิถีแห่งธรรมชาติจากแม่น้ำ เรียนรู้ด้วยใจสงบนิ่ง โดยปัญญาเล็งเห็นได้ว่า ทุกสิ่งนั้นต่างเป็น อนิจจัง ทุกขัง และ อนัตตา ดังธรรมชาติการไหลขึ้นลงของแม่น้ำ ทำให้รู้จักความจริงและสัจธรรมของความไม่เที่ยง ความเป็นทุกข์ และ ความไม่ใช้ของตน และดังบท "บุตรชาย" ในเรื่องลิตธาระ เมื่อลิตธาระยังติดยึดในอารมณ์รักของมนุษย์ คือ ความรักที่มีต่อลูกชาย ทำให้ลิตธาระมีความทุกข์ในความรักที่ไม่แท้เที่ยงนั้น บุตรชาย ผู้ที่แม้จะเป็นลูกแท้ ๆ ที่เกิดจากกามลาและลิตธาระก็หาได้มีความรักตอบสนอง ลิตธาระไม่ บุตรชายกับเห็นการกระทำอ่อนโยนของพ่อ เป็นดังการยั่วยุให้โกรธและหนี จากลิตธาระไป

ในขณะที่แฮร์มันสอนแสดงทัศนคติทางโลกให้กับฮัลเลอร์ แฮร์มันก็มีทัศนคติศาสนาว่า "คุณไม่อาจเคร่งศาสนาได้แท้จริงขณะเดียวกันกับที่คุณก็อยู่ในโลกของความเป็นจริง แล้วยังยึดสิ่งของพวกนี้ไว้แน่นหนา ไม่ว่าจะเป็นเวลา เงิน บาร์ไอเดียน หรือ สิ่งต่าง ๆ ทั้งหมดนี้"⁷⁶

ดังนั้นจึงอาจกล่าวโดยสรุปว่า ไม่เพียงแต่แฮร์มันจะสอนให้ฮัลเลอร์รู้จักโลกของฆราวาสเท่านั้น แฮร์มัน ยังสอนให้ฮัลเลอร์เข้าใจกฎไตรลักษณ์ตามทัศนะของพุทธปรัชญาอีกด้วย

นอกจากนี้แฮร์มัน เป็นกัลยาณมิตรที่สมบูรณ์ต่อฮัลเลอร์ เพราะแฮร์มันยอมรับว่า

เพราะฉันเป็นเหมือนกระจกเงาสะท้อนตัวคุณ เพราะบางสิ่งบางอย่างในตัวฉันตอบคำถามให้คุณได้ และเข้าใจคุณ อันที่จริงแล้วมนุษย์ทุกคนควรจะเป็นกระจกเงาให้แกกันและกัน ตอบคำถามและสื่อความหมายให้แกกันได้⁷⁷

⁷⁶ Ibid., p. 111.

"Du kannst nicht ernstlich fromm sein und zugleich in der Wirklichkeit leben und sie auch noch ernst nehmen : die Zeit, das Geld, die Odeon-Bar und all das."

⁷⁷ Ibid., p. 119.

"weil ich wie eine Art Spiegel für dich bin, weil in mir innen etwas ist, was dir Antwort gibt und dich versteht? Eigentlich sollten alle Menschen füreinander solche Spiegel sein und einander so antworten und entsprechen."

ดังนั้น การที่แฮร์มันสอนให้ฮัลเลอร์ได้รู้จักการเดินรำ และฟังก์ชันของบุคคลมี ย จึงเป็นสิ่งที่แนะนำให้ฮัลเลอร์ได้รู้จักสังขารของธรรมชาติมนุษย์ยิ่งขึ้น โดยเฉพาะความสัมพันธ์ใกล้ชิดของหญิงและชาย

การเรียนรู้ชีวิตของฮัลเลอร์จากพลาโย

กัลยาณมิตรอีกผู้หนึ่งที่ทำให้ฮัลเลอร์ได้เรียนรู้ชีวิตของโลกมนุษย์ก็คือ พลาโย

ฮัลเลอร์มีเพื่อนหญิงคือแฮร์มัน หญิงโสเภณีในบาร์เหล้า ส่วนพลาโย เป็นผู้แสดงแบบอย่างของความเป็น "ธรรมชาติ" ของผู้ชาย ให้ฮัลเลอร์ได้เรียนรู้และสัมผัสโดยใกล้ชิด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พลาโย คือผู้ที่หยิ่งรู้ว่าฮัลเลอร์กำลังมีทุกข์ทางใจอยู่มาก ถึงกับบอกกับแฮร์มันว่าให้ปฏิบัติกับฮัลเลอร์ดี ๆ เพราะฮัลเลอร์มีทุกข์มาก และแม้แฮร์มันจะถามว่าอย่างไร พลาโยก็ตอบว่า "ชายคนนี้ช่างเป็นคนที่น่าสงสาร เสียจริง ๆ มองดูดวงตาของเขาสิ เขายังไม่รู้จักรว่าการหัวเราะนั้นเป็นอย่างไรเลย"⁷⁸

นั่นแสดงถึงว่า อาการยึดถือตัวตน หรือ อัตตา ของฮัลเลอร์ฉายแววออกมา ให้พลาโยเห็น ฮัลเลอร์ยังไม่ละทิ้งการบีบรัดเข้มงวดเอากับตนเอง และยังหาทุกข์มาทับถมตัวอยู่นั่นเอง

การได้พบแฮร์มัน และพลาโยนี้ทำให้ความคิดเกี่ยวกับชีวิตของฮัลเลอร์พัฒนาขึ้นมาบ้าง ถึงขั้นที่พอจะเห็นได้ว่า "แท้ที่จริงมนุษย์ทุกคนมีวิญญาณถึงสิบ ถึงร้อย และอาจถึงพันวิญญาณได้"⁷⁹

⁷⁸Ibid., p. 137.

"Armer, armer Mensch. Sieh seine Augen an! Kann nicht lachen."

⁷⁹Ibid., p. 139.

"Jeder Mensch bestehe aus zehn, aus hundert, aus tausend Seelen."

เหมือนดังเช่น แฮร์มีซเคยสอนฮัลเลอร์ว่า เขาควรจะรู้จักกับด้านเบา
ของชีวิตบ้าง เรียนรู้การหลับนอนกับหญิงสาว และเดินร่าได้กับหญิงคนรัก

เมื่อพลาโบเล่นดนตรีแจ๊สให้ฮัลเลอร์ฟัง ทำให้ฮัลเลอร์นึกภาพต่าง ๆ
อันเป็นชีวิตของคนโดยสรุปได้ว่า

ผมได้วาดภาพแฮร์รี่ตัวผมเอง ผู้ไม่เหมือนคนอื่น ๆ นอกจากภาพของ
คนมีการศึกษา คนที่เชี่ยวชาญการกวี คนตรี และปรัชญา เมื่อผม
ใช้ชีวิต เช่นนั้น ผมก็ได้เพิกเฉยชีวิตด้านอื่น ๆ เสีย ปล่อยให้ความ
สามารถในความเป็นไปได้ทั้งหลายทั้งปวงพินาศย่อยยับไปตาม
สัญชาตญาณ และแรงกระตุ้นที่ผมเห็นว่าเป็นตัวถ่วงชีวิต และยกโทษ
ผิดให้กับสเตปเปินวูล์ฟ."⁸⁰ และในที่สุดฮัลเลอร์ ก็ยอมรับในสำนึก
ของคนว่า ทนทางที่จะทำให้ตัวเองสุขสบายนั้นก็คือ การอาศัยการ
ประนีประนอม⁸¹

⁸⁰ Ibid., p. 141.

"hatte das Bild eines Harry gemalt und das Leben eines
Harry gelebt, der eigentlich nichts war als ein sehr zart aus-
gebildeter Spezialist für Dichtung, Musik und Philosophie-
den ganzen Rest meiner Person, das ganze übrige Chaos von
Fähigkeiten, Trieben, Strebungen hatte ich als lästig empfunden
und mit dem Namen Steppenwolf belegt."

⁸¹ Ibid., p. 142.

"...einen Kompromiß."

การเรียนรู้ชีวิตของอัลเลอร์จากขบวนการสังสารวัฏ

การเรียนรู้ชีวิตของอัลเลอร์จากแฮร์มัน . และจากพลาโย ทำให้ อัลเลอร์รู้จักชีวิต "ทางโลก" คียิ่งขึ้น เหมือนดังเช่น ลิทซาร์ณะได้เรียนรู้ชีวิตจากธรรมชาติของแม่น้ำว่ามีขึ้นและมีลงไหลเวียนไม่หยุด ดุจดั่งสังขาร และการเรียน ว่ายในทุกข์ของปุณฺณ ในเรื่องสเตรเปเนวูลท์นี้ เฮสเส ได้ให้ตัวละครอัลเลอร์ได้ รู้จักการเรียนรู้ว่ายในทุกข์ หรือ สังสารวัฏ ภายหลังจากได้ใช้ชีวิตในบาร์เหล่า ได้เรียนรู้การเดินรำ รู้จักทั้งคนตรีแจ๊ส จนอัลเลอร์จับความรู้สึกภายในจิตใจของเขาที่มี ต่อตนเองได้ว่า

หลายครั้งที่ความเก่า ความใหม่ ความเจ็บปวดและความ
เหลือเฟือ ความกลัวและความสุขคละเคล้ากันอยู่ในตัวผม
อย่างน่าแปลก ประเดี้ยวราวได้ขึ้นสวรรค์ ประเดี้ยวราวได้
ลงนรก ...

แต่ก็บ่อยอีกเหมือนกันที่ทั้งความทุกข์ และความสุขไหลบ่าอยู่ใน
ในตัวผมดุจเกิดจากกระแสดิ้นเดียวกัน."⁸²

⁸² Ibid., p. 147.

"In manchen Augenblicken war Altes und Neues, war Schmerz und Lust, Furcht und Freude ganz wunderlich durcheinander gemischt. Bald war ich im Himmel, bald in der Hölle, meistens in beiden zugleich....

... oft aber schlug Leid und Glück in einer Welle über mir zusammen."

การเดินทางผ่านประสบการณ์ในชีวิตของฮัลเลอร์ จึงเป็นการเดินทางหมุนเวียนไปตามกระแสของทุกข์ ยังไม่หลุดพ้น มีแต่วนเวียนอยู่ในความไม่อึดและกระวนกระวาย

การเรียนรู้ชีวิตด้านกามารมณ์จากมาเรีย

หลังจากการเรียนรู้ชีวิตในด้านต่าง ๆ จากแฮร์มัน และจากพลาโบแล้ว ฮัลเลอร์เรียนรู้ชีวิตของปुरुชนในอีกรูปแบบหนึ่งคือ ความสัมพันธ์ของหญิงกับชาย และกามารมณ์จากมาเรีย

ถึงอย่างไรก็ตามชีวิตต่าง ๆ ที่ฮัลเลอร์ได้เรียนรู้จากการแสวงหาโลกของธรรมชาตินุษย์ในด้านต่าง ๆ นั้น ฮัลเลอร์ตระหนักดีว่า "ทุกอย่างเป็นเพียงเปลือกนอก"⁸³ ภายหลังจากได้เรียนรู้เรื่อง "กามารมณ์" จากมาเรีย จนในที่สุด ฮัลเลอร์ก็ต้องจากไปด้วยหัวใจที่เต็มไปด้วยความมุ่งหมายคือการแสวงหาว่า

แม้ในขณะที่เรากำลัง เรียงรักกันโดยสงบและลึกซึ้ง เป็นของกันและกัน ยิ่งกว่าเคยมอบให้แก่ใคร แต่วิญญาณของผมได้กล่าวอำลา มาเรีย อำลาทุกสิ่งทุกอย่างที่เธอเคยให้ความหมายแก่ผม ผมได้เรียนรู้จากเธออีกครั้งก่อนจะถึงการอำลา เรียนที่จะจำกัดตัวเองเหมือนเด็ก พร้อมทั้งจะเล่นกับชีวิตอย่างผิวเผิน พร้อมทั้งจะขบไล่ความสำราญที่ผ่านไปอย่างรวดเร็ว เหมือนเด็กและสัตว์ป่าในความบริสุทธิ์ของกามารส อันเป็นสภาวะที่ในช่วงชีวิตต้น ๆ นั้น ผมแทบจะไม่รู้อะไรเลย และเป็นสิ่งที่ต้องงดเว้น สำหรับผมแล้ว ตลอดเวลาที่ผ่านไป ชีวิตทางเพศและอารมณ์สัมผัสมีความคู่มากับความรู้สึกผิดอย่างขมขื่น เปรียบดังรสหวานแต่ต้องห้ามของผลไม่มีพิษ ที่จิตวิญญาณของมนุษย์ต้องคอยระแวดระวัง แต่ขณะนี้ทั้ง แฮร์มันและมาเรียได้แนะนำและชี้ให้ผมเห็นความบริสุทธิ์

⁸³ Ibid., p. 171.

"Und doch war das nur die Schale,..."

ของสวนนี้ และหมอนึกขอบคุณที่ได้เป็นแขกของสวนผลไม้แห่งนี้ แต่อีก
ไม้ซาก็จะได้เวลาที่ผมต้องเดินทางต่อไป⁸⁴

การเรียนรู้ชีวิตจาก "โรงละครวิเศษ"

การเดินทางแสวงหา "ทางดับทุกข์" ของฮัลเลอร์ยังคงดำเนินต่อไป ในขั้นตอน
ที่อาจเปรียบได้ว่าเป็น "โลกมายา" ของฮัลเลอร์ ดังที่เฮสเสได้กล่าวเป็นนัยโดยเขียน

⁸⁴ Ibid., p. 172.

"Während wir schweigend in die geschäftigen Spiele
unsrer Liebe vertieft waren und einander inniger angehörten
als jemals, nahm meine Seele Abschied von Maria, Abschied
von alledem, was sie mir bedeutet hatte. Durch sie hatte ich
gelernt, noch einmal vor den Ende mich kindlich dem Spiel
der Oberfläche anzuvertrauen, flüchtigste Freuden zu suchen,
Kind und Tier zu sein in der Unschuld des Geschlechts - ein
Zustand, den ich in meinem früheren Leben nur als seltene
Ausnahme gekannt hatte, denn Sinnenleben und Geschlecht hatten
für mich fast immer den bitteren Beigeschmack von Schuld gehabt,
den süßen, aber bangen Geschmack der verbotenen Frucht, vor der
ein geistiger Mensch auf der Hut sein muß. Jetzt hatten Hermine
und Maria mir diesen Garten in seiner Unschuld gezeigt, dankbar
war ich sein Gast gewesen aber es wurde bald Zeit für mich,
weiterzugehen."

ให้ตัวละครฮัลเลอร์อ่านตัวอักษรที่เขียนบนกระดาษแผ่นเล็กที่รับจากชายร่างเล็ก หน้า
บาร์เหล้าก่อนที่ฮัลเลอร์จะเข้าไป มีความว่า

คืนนี้ ตั้งแต่ 4 ทุ่ม ที่โรงละครวิเศษ

สำหรับคนบ้าเท่านั้น

บัญญัติเป็นดั่งคำผ่านประตู

ไข่ว่าทุกคนจะเข้าไปได้ แสร้งมีน อยู่ในนรก⁸⁵

เฮสเสอบอกเป็นนัยถึงการเดินทาง ผ่านโรงละครวิเศษ หรือ "โลกมายา"
ใบนี้ว่า การเดินทางของฮัลเลอร์ครั้งนี้เป็นการเดินทางที่ต้องใช้ "บัญญัติ" และต้อง
ผ่านอุปสรรค และสภาพแวดล้อมที่เหมือนฝัน แต่ก็จะกลายเป็นประสบการณ์ที่สั่งสอน
ชี้แนะให้ฮัลเลอร์เห็นความจริงและสิ่งที่แสวงหาได้

โลกมายาของฮัลเลอร์ในขณะนี้ เป็นเหมือนภาพที่อยู่ในความฝัน สับสน เลื่อนลอย
เพื่อเป็นการพิสูจน์การรู้จักใช้ "บัญญัติ" ของฮัลเลอร์ ดังภาพต่อไปนี้ อันเป็นความรู้ลึกที่
ฮัลเลอร์ได้รับภายใน "โลกมายา" แห่งนี้ เช่น

⁸⁵ Ibid., p. 179.

"Heut nacht von vier Uhr an magisches Theater

- nur für Verrückte -

Eintritt kostet den Verstand.

Nicht für jedermann. Hermine ist in der Hölle."

บรรยากาศรายรอบมีมนต์เสน่ห์ ความอบอุ่นใจตราตรึงอยู่ใน
ความรู้สึกของผม ช้ำยังโอบกกระทือพัดอยู่ในใจต่อไปอีกด้วย ทั้ง
เสียงดนตรีที่ก้องกังวาลก็เช่นกัน สีล้นหลายหลากที่ชวนฝันเฝ้า
กลิ่นน้ำหอมจากไหลสตรี เสียงดังระงมจากผู้คนนับร้อย เสียงหัวเราะ
และจังหวะเต้นรำ รวมทั้งประกายดาววาวหวานที่ฆ่าเลื่องมอง⁸⁶

โลกมายาใบนี้ได้นำประสบการณ์ของปฤชณา มาเสนอให้ฮัลเลอร์ได้เรียนรู้อีก
เช่นกัน โดยทำให้ฮัลเลอร์รับรู้ได้ว่า

ประสบการณ์ในงานเต้นรำที่นับว่าเป็นโชคของผมนั้นเป็น
สิ่งที่ผมไม่เคยรู้จักมาก่อนตลอดเวลาห้าสิบปี แม้ว่าสาวรุ่นและ
นักเรียนแทบทุกคนจะรู้จักและคุ้นเคยกับงานอย่างนี้ดี งานรื่นเริงที่
มีมนต์ขลัง วิธีการที่ลึกลับที่ได้ปลดปล่อยให้ลักษณะอันแท้จริงของ
ตัวเองได้ปรากฏกลางหมู่ชน นับว่าเป็นความสนุกสนานอันทำให้ทุกคน
เป็นมิตรกลมเกลียวได้อย่างเร็นลับ⁸⁷

⁸⁶ Ibid., p. 180.

"fühlte die Luft voll Zauber, wurde gewiegt und getragen
von der Wärme, von all der brausenden Musik, vom Taumel der Farben,
vom Duft der Frauenschultern, vom Rausch der Hunderte, vom Lachen,
vom Tanztakt, vom Glanz all der entzündeten Augen."

⁸⁷ Ibid., p. 183-184.

"Ein Erlebnis, das mir in fünfzig Jahren unbekannt ge-
blieben war, obwohl jeder Backfisch und Student es kennt, wurde
mir in dieser Ballnacht zuteil: das Erlebnis des Festes, der
Rausch der Festgemeinschaft, das Geheimnis vom Untergang der
Person in der Menge, von der Uniomystica der Freude.

ในโรงละครพิเศษ ที่เปรียบได้กับโลกที่สอนประสบการณ์อีกสิ่งหนึ่ง
ให้ฮัลเลอร์ได้สัมผัสเรียนรู้จักความประสานกลมเกลียวภายในชีวิต ภายในโลก
ใบนี้ ฮัลเลอร์ได้พบกับตัวตลก ได้เห็นร่าอย่างสนุกสนานเหวี่ยง ได้รู้จักการ
กอดรัดและจูมพิศ และในที่สุดได้พบกับฮาโบลอีกครั้ง

ดังที่ได้กล่าวมาในตอนต้นแล้วว่า ฮาโบล เป็นดั่ง กัลยาณมิตรของฮัลเลอร์
ผู้ชี้นำทางหลุดพ้นให้ฮัลเลอร์ด้วยการสอนให้รู้จัก "ชีวิตมนุษย์" ที่แท้จริงเสียก่อน ดังที่
ฮาโบลกล่าวกับฮัลเลอร์ว่า

ผมยินดีมาก แฮร์รี่รัก ที่ได้สิทธิพิเศษเป็นเจ้าภาพต้อนรับคุณ
บนเส้นทางเล็ก ๆ ณ โอกาสนี้ คุณเหนื่อยหน่ายกับชีวิตมาก
คุณได้ต่อสู้ใช่หรือไม่ คอสู์ที่จะหนีไปให้พ้น คุณอยากจะละ
โลกนี้ ละไปจากโลกและความเป็นจริง แล้วคุณก็จะแทรก
ผ่านเข้าไปในความเป็นจริงที่คุณคุ้นเคยมากกว่า ไปสู่โลกที่
ไร้กาลเวลา ขณะนี้ผมขอเชิญให้คุณทำเช่นนั้น แน่ละ
คุณรู้ว่าโลกอีกโลกหนึ่งนั้นซ่อนอยู่ที่ใด คุณกำลังแสวงหา
โลกวิญญานของตัวเอง ความจริงอีกด้านหนึ่งที่คุณใฝ่หา
มีอยู่ในตัวคุณแล้ว ผมไม่อาจจะให้อะไรแก่คุณ นอกจากสิ่ง
ที่คุณมีอยู่แล้วในตัว ผมไม่อาจเปิดห้องภาพห้องใดให้คุณได้
นอกจากวิญญานคุณเอง ทั้งหมดที่ผมจะให้แก่คุณก็คือ โอกาส
ให้ทั้งแรงกระตุ้น ให้ทั้งกฎแฉแก่คุณ ผมช่วยให้คุณได้เห็น

ศูนย์วิทยุโทรศัพย์แก้ว
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

โลกของคุณเอง ผมทำได้เพียงเท่านี้⁸⁸

หาโบลแนะนำ "โรงละครวิเศษ" ของเขาให้แก่ฮัลเลอร์ ในตอนนี้เป็นที่
หน้าที่ของฮัลเลอร์เองที่จะใช้ปัญญาเลือกประตูทางเข้า เพื่อค้นหาสิ่งที่ฮัลเลอร์กำลัง
แสวงหาอยู่ และจากการที่หาโบลสอนให้เขารู้จักอารมณ์ขัน ฮัลเลอร์ก็ได้พบกับ
สิ่งที่เขาไม่เคยได้พบมาก่อนเลย นั่นคือ ความสนุกสนาน และโลกของความฝัน
ไม่ว่าจะเป็นภาพสาวน้อย นางระบำ หรือเกมรถยนต์

⁸⁸ Ibid., p. 190-191.

"Es ist mir eine Freude, lieber Harry, Sie heut ein wenig bewirten zu dürfen. Sie sind oft Ihres Lebens sehr überdrüssig gewesen, Sie strebten fort von hier, nicht wahr? Sie sehnen sich danach, diese Zeit, diese Welt, diese Wirklichkeit zu verlassen und in eine andre, Ihnen gemä ßere Wirklichkeit einzugehen, in eine Welt ohne Zeit. Tun Sie das, lieber Freund, ich lade Sie dazu ein. Sie wissen ja, wo diese andre Welt verborgen liegt, daß es die Welt Ihrer eigenen Seele ist, die Sie suchen. Nur in Ihrem eigenen Innern lebt jene andre Wirklichkeit, nach der Sie sich sehnen. Ich kann Ihnen nichts geben, was nicht in Ihnen selbst schon existiert, ich kann Ihnen keinen andern Bildersaal öffnen als den Ihrer Seele. Ich kann Ihnen nichts geben, nur die Gelegenheit, den Anstoß, den Schlüssel. Ich helfe Ihnen Ihre eigene Welt sichtbar machen, das ist alles."

ฮัลเลอร์หลงวนอยู่ในโรงละครโรงเล็กของพาโบลจน เหมือนกับว่าโรงละคร และการละเล่นข้างหน้า เป็นดังภาพของความจริง ประตูนับร้อยนับพันในโรงละครมี ป้ายเขียนเชิญชวนให้ได้สัมผัสผ่านเข้าไป อันได้แก่ประตูต่าง ๆ เช่น

"มูทาเบอร์ แปลงร่างเป็นพืชหรือสัตว์ตามที่คุณพอใจ"⁸⁹

"คามาสูตรัม บทเรียนแห่งศิลปะการรักของอินเดียสำหรับผู้เริ่มต้น
42 ทฤษฎีอันหลากหลายพร้อมบทฝึกหัดความรัก"⁹⁰

"สนุกกับการฆ่าตัวตาย ที่คุณจะทำเราะจนท้องแข็ง"⁹¹

⁸⁹ Ibid., p. 207.

Mutabor
Verwandlung in beliebige Tiere und Pflanzen

⁹⁰ Ibid., p. 207.

Kamasutram
Unterricht in der indischen Liebeskunst
Kurs für Anfänger: 42 verschiedene Methoden
der Liebesübung

⁹¹ Ibid., p. 207.

Genußreicher Selbstmord!
Du lachst dich kaputt

"คุณอยากจะเป็นผีหรือไม่ วิทยาการของโลกตะวันออก"⁹²

"ถ้าผมจะมีสักพันล้าน สำหรับทำนุภาพนุรุษเท่านั้น"⁹³

"ความเสื่อมสลายของโลกตะวันตก
ลดราคาแล้ว, ไม่มีใครเทียบเทียมได้"⁹⁴

ฯลฯ

และป้ายโฆษณาป้ายหนึ่งมีความว่า

"ข้อเสนอแนะในการสร้างเสริมบุคลิกภาพ รับประกันความสำเร็จ"⁹⁵

⁹² Ibid., p. 207

Wollen Sie sich vergeistigen?

Weisheit des Ostens

⁹³ Ibid., p. 207

O daß ich tausend Zungen hätte!

Nur für Herren

⁹⁴ Ibid., p. 207.

Untergang des Abendlandes

Ermäßigte Preise. Noch immer unübertroffen

⁹⁵ Ibid., p. 208.

Anleitung zum Aufbau der Persönlichkeit

Erfolg garantiert

ฮัลเลอร์เดินเข้าไปในประตูที่มีป้ายเชิญชวนเหล่านั้น เพื่อศิลปะแห่งชีวิต
ตั้งที่บุรุษในโรงละครที่มีป้ายแขวนเหล่านั้นกล่าวว่า

"นี่คือศิลปะแห่งชีวิต" เขาพูดราวกับเป็นครูผู้สอน "คุณอาจพัฒนาเกมชีวิต
ของคุณเอง และสอดใส่ชีวิตให้กับมันได้ คุณอาจทำให้มันซับซ้อนหรือทำให้มันง่าย
ได้ตามที่ใจปรารถนา เกมชีวิตนี้อยู่ในมือคุณแล้ว"⁹⁶

โรงละครวิเศษของพาโบลไม่เพียงแต่ฝึกสอน "ศิลปะแห่งรัก" ต่อฮัลเลอร์
เท่านั้น ภาคหมาป่าของฮัลเลอร์ก็มีโรงละครไว้คอยต้อนรับอยู่เช่นกัน

"การฝึกฝนสเคป เบน วูล์ฟสดริสเซอร์"⁹⁷

เมื่อภาพในความรู้สึกของฮัลเลอร์อันเป็นภาพในภาคหมาป่าเบื้องลงแล้ว นั่นคือ
การยอมตัวน้อมรับทั้งหมาป่าและมนุษย์ ความรู้สึกอ่อนไหวของมนุษย์ก็กลับมาเวียนว่าย
ในพลังความคิดของฮัลเลอร์อีก ภาพในอดีตของฮัลเลอร์พุ่งขึ้นในสำนึก ภาพหญิงสาว
คู่ควง ภาพเหตุการณ์ความสุขในวัยหนุ่มเมื่อสามสิบห้าปีก่อนในฤดูใบไม้ผลิ ความอบอุ่น

96

Ibid., p. 210.

"Dies ist Lebenskunst", sprach er dozierend. "Sie selbst mögen künftig das Spiel Ihres Lebens beliebig weiter gestalten und beleben, verwickeln und bereichern, es liegt in Ihrer Hand."

97

Ibid., p. 211.

และเป็นมิตรของอดีตก็ติดตามมาในความทรงจำของฮัลเลอร์อีกครั้ง ความทรงจำที่
วนเวียนอยู่ในทิวแห่งศัฒหาและกามารมณั ภาพนักดนตรีคลาสสิกของเยอรมัน
ภาพต่าง ๆ นี้เป็นภาพของโลกมายาที่เปรียบเสมือนว่าเป็นทางลวงไว้ให้ฮัลเลอร์
เดินผ่านเข้าไป และทำให้

ผมยังไม่ได้เข้าไปอยู่กับผู้คนที่เบือนอมคะ ยังไม่ได้เข้าไป ผมยังอยู่
ในโลกด้านนี้ ด้านที่ยังเป็นปริศนาของความทุกข์ยาก อยู่ในโลก
ทรมานป่า อยู่ในโลกแห่งความซับซ้อนสับสน ผมยังไม่พบจุดหมาย
ปลายทาง ยังไม่พบที่หักงิ่งที่ถาวร แต่ถึงอย่างไรมันก็ต้องมีจุดจบ
อย่างแน่นอน⁹⁸

ภาพมายาต่าง ๆ ในโรงละครแห่งนี้ล่อหลอกให้ฮัลเลอร์หลงทางไป จนใน
ที่สุดถึงกับทำให้ฮัลเลอร์ลงมือฆ่าภาพที่เขาเห็นว่าเป็น แฮร์มัน เพื่อนหญิงของเขาเอง
ภาพที่พาโบลกำลังนอนกับแฮร์มัน และเพราะฮัลเลอร์ไม่มีอารมณัหั้น ไม่มีการสร้าง
ภาพแห่งจินตนาการให้กับตนเอง ในอารมณั โดยตามสำนึกของคนธรรมดาขณะดูภาพมายา
ที่พาโบลได้สร้างขึ้นมาล่อหลอก และทดสอบอารมณัและความรู้สึกที่จริงจังของฮัลเลอร์
ความรู้สึกที่จริงจัง ยึดมั่นกับภาพที่เห็นจนเกินกว่าจะหักใจคิดได้ว่า ภาพนั้นอยู่ใน
"โลกมายา"

⁹⁸ Ibid., p. 226.

"Ich war nicht bei den Unsterblichen, noch nicht.
Ich war noch immer im Diesseits der Rätsel, der Leiden, der
Steppenwölfe, der qualvollen Verwicklungen. Kein guter
Ort, kein erträglicher Aufenthalt. Dem mußte ein Ende
gemacht werden."

ในที่สุดภพภายาทั้งหลายก็สิ้นสุดและจางหายไป พาโบล กัลยาณมิตร
ผู้แนะนำแนวทางให้รู้จักแสวงหา ได้เปิดเผยและแจกแจงให้ฮัลเลอร์มี "สติ" และ
ใช้ "ปัญญา" กับโรงละครวิเศษแห่งนี้คือฮัลเลอร์ว่า

ผมขอพูดกับคุณหน่อยเถอะว่า คุณทำให้ผมคิดห้วงบ้างนิดหน่อย
คุณลืมตัวหมด แยะจริง คุณเข้าไปฝึกอารมณ์ขันในโรงละครเล็ก ๆ
ของผม คุณทำให้เกิดโกลาหลไปหมด ใช้มีดแทงบ้าง ถ่มน้ำลาย
รดโลกแห่งภาพที่สะท้อนความเป็นจริงเสียหมด ทำเช่นนี้ไม่ดีเลย
นะแฮร์รี่ ผมคิดว่าอย่างน้อยที่คุณทำไปเพราะความรู้สึกอิจฉา
อิจฉาที่เห็นแฮร์รีนอนกับผม คุณเองก็ไม่ว่าจะทำอย่างไรกับ
ภาพที่คุณเห็นได้ดีกว่านั้น ผมคิดว่า คุณจะเรียน เกมนี้ได้ดีขึ้นแล้ว เชียว
เอาเถอะ คราวต่อไปคุณคงมีโอกาสแก้ตัวให้ดีกว่านี้⁹⁹

ท้ายที่สุด การดำเนินเรื่องก็มาสรุปเอาด้วยความเข้าใจต่อการแสวงหา
ที่ต้องผ่านโลกภายา การแสวงหาของฮัลเลอร์ที่ต้อง เก็บเกี่ยวประสบการณ์โดยไม่
ควรมัวตัวเข้าไปผูกพันกับการแสวงหาจนเกินไป โดยให้ฮัลเลอร์เห็นความจริงที่ว่า

⁹⁹ Ibid., p. 26.

"Aber ich muß sagen, Harry, du hast mich ein wenig
enttäuscht. Du hast dich da arg vergessen, du hast den Humor
meines kleinen Theaters durchbrochen und eine Schweinerei an-
gerichtet, du hast mit Messern gestochen und unsre hübsche
Bilderwelt mit Wirklichkeitsflecken besudelt. Das war nicht
hübsch, von dir. Hoffentlich hast du es wenigstens aus Eifersucht
getan, als du Hermine und mich da liegen sahest. Mit dieser
Figur hast du leider nicht umzugehen verstanden - ich glaubte,
du habest das Spiel besser gelernt. Nun, es läßt sich korrigieren."

...ผมรู้ว่าชิ้นส่วนเกมชีวิตนับพันนับหมื่นอยู่ในกระเป๋าของผม
ความหมายที่พอจะจับได้ของชิ้นส่วนแต่ละชิ้น เราให้ผมมีเหตุผลและ
ศรัทธาใจที่จะเล่นเกมใหม่ ผมจะลองสู้ม ความทุกข์ทรมานอีกครั้ง
แล้วก็คอยสะท้อนทวนโหวในความไร้สาระของสิ่งนั้น ผมคงต้องเดิน
ฝ่าไปอีกไม่ใช่เพียงครั้งเดียว หากแต่อีกบ่อยครั้ง ท่องไปในนรก
ด้านในของตัวเอง ¹⁰⁰

การเกี่ยวเนื่องประสบการณ์ของฮัล เลอร์ได้ดำเนินมาถึงจุดอึดหัวและมาถึงการ
เกี่ยวเนื่องสิ่งสมประสบการณ์ชีวิตเพื่อการเรียนรู้และเข้าใจต่อการมีชีวิตอยู่ต่อไปภายใน
"โลก" ที่แท้จริงใบนี้ของมนุษย์ได้ โลกที่มนุษย์ที่แท้จริงจะต้องเรียนรู้การมีชีวิตในด้านจริง
จัง และด้านที่รู้จักผ่อนปรน รู้จักการประนีประนอมและประสานกลมกลืน

เรื่อง สเตป เปน วูล์ฟ ฟี เฮสเสมี เป้าประสงค์ในการเขียน การแสดง
ความคิดและทัศนะที่มีต่อมนุษย์และต่อโลกของความเป็นจริง โดยเฮสเสได้เขียน "บทบันทึก
จากผู้เขียน" (Author's note) และได้รับการแปลตีพิมพ์เป็นภาษาอังกฤษ เพราะวรรณกรรม
เรื่องสเตป เปน วูล์ฟ ฟี เป็นที่แพร่หลายในอเมริกาเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในหมู่คนหนุ่มสาว
โดยเฮสเสได้เขียนแสดงทัศนะต่อการเขียน เรื่อง สเตป เปน วูล์ฟ ฟี ภายหลังจากมีการตีพิมพ์
แพร่หลาย และมีการแปลเป็นภาษาต่าง ๆ มากมายไว้ในปี ค.ศ. 1961 ภายหลังจาก
เขียนสเตป เปน วูล์ฟ ฟี มาประมาณ 34 ปี มีความสำคัญตอนหนึ่งว่า

¹⁰⁰ Ibid., p. 237.

"wußte alle hunderttausend Figuren des Lebensspiels
in meiner Tasche, ahnte erschüttert den Sinn, war gewillt, das
Spiel nochmals zu beginnen, seine Qualen nochmals zu kosten,
vor seinem Unsinn nochmals zu schauern, die Hölle meines Innern
nochmals und noch oft zu durchwandern."

หลายครั้งอีกเช่นกันที่ข้าพเจ้าพบว่า ในบรรดาผู้อ่านรุ่นราวคราวเดียวกันกับข้าพเจ้า แม้เขาจะประทับใจหนังสือเล่มนี้ แต่ก็น่าประหลาดใจว่าเขาล้มสับสน และรับสิ่งที่ข้าพเจ้าตั้งใจเสนอได้เพียงบางส่วนเท่านั้น ข้าพเจ้ารู้สึกว่่านักอ่านพวกนั้นยอมรับตนเองว่าเป็นดังสเตปเปินวูล์ฟ เข้าถึงความทุกข์ ความเศร้า มีความสิ้นไฟเหมือนเช่นสเตปเปินวูล์ฟ แต่พวกเขาภิมองข้ามความจริงไปว่า หนังสือเล่มนี้ได้บันทึกและกล่าวถึงสิ่งอื่น ๆ นอกเหนือจากเรื่องราวของ แฮรี่ ฮัลเลอร์ และความยากลำบากในชีวิตรของเขา สิ่งทีนอกเหนือก็คือ การกล่าวถึงโลกที่สอง โลกอันสูงส่งอยู่เหนือกาลเวลา โลกที่อยู่ไกลไปกว่าสเตปเปินวูล์ฟและชีวิตรมากับัญหาของเขา "เรื่องราว" และ หลาย ๆ สิ่งในหนังสือเล่มนี้พูดถึงเรื่องของ จิตวิญญาณ ัญญาและศิลปะ เรื่องของมนุษย์ผู้เป็น "อมตะ" ที่ต่อต้านโลกทุกข์ของสเตปเปินวูล์ฟด้วยศรัทธาอันมั่นคง ด้วยความสงบเยือกเย็น อยู่เหนืออัคตาและกาลเวลา และแน่นอนทีหนังสือฉบับนี้จะกล่าวถึงความทุกข์และค้นหา แต่ก็มิใช่เป็นหนังสือแห่งความสิ้นหวังของมนุษย์ หากทว่าเป็นหนังสือทีจะแสดงถึงความเชื่อมั่นและศรัทธาของมนุษย์

แน่นอนว่า ข้าพเจ้าไม่สามารถบอกเล่าหรือชี้แนะต่อผู้อ่านว่าควรจะเข้าใจหนังสือเล่มนี้ได้อย่างไร ขอให้แต่ละท่านได้พานพบกับสิ่งที่สอดคล้องกับท่านองชีวิตรของท่าน และใช้ให้เกิดประโยชน์ ข้าพเจ้าจะยินดีมาก หากหลาย ๆ ท่านจะตระหนักได้ว่า เรื่องราวของ สเตปเปินวูล์ฟเป็นเรื่องราวแห่งการสะท้อนโรคร้ายและวิกฤติการณ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทำให้เป็นเรื่องราวที่จะนำท่านไปสู่ความตายหรือหายนะ แต่ที่
นำไปสู่การรักษาเยียวยา ... แฮร์มัน เฮสเส ¹⁰¹

¹⁰¹Hermann Hesse. Steppenwolf, translated from the German by Basil Creighton, revised by Walter Sorell, (Middlesex : Penguin Books Ltd, 1975), p. 5.

"But among readers of my own age I also repeatedly found some who—though they were impressed by the book—strangely enough perceived only half of what I intended. These readers, it seems to me, have recognized themselves in the Steppenwolf, identified themselves within him, suffered his griefs, and dreamed his dreams; but they have overlooked the fact that this book knows of and speaks about other things, besides Harry Haller and his difficulties, about a second, higher, indestructible world beyond the Steppenwolf and his problem life. The "Treatise" and all those spots in the book dealing with matters of the spirit, of the arts and the "immortal" men oppose the Steppenwolf's world of suffering with a positive, serene, superpersonal, and timeless world of faith. This book, no doubt, tells of griefs and still it is not a book of a man despairing, but of a man believing.

Of course I neither can nor intend to tell my readers how they ought to understand my tale. May everyone find in it what strikes a chord in him and is of some use to him! But I would be happy if many of them were to realize that the story of the Steppenwolf pictures a disease and crisis - but not one leading to death and destruction, on the contrary : to healing." Hermann Hesse!

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าฮัลเลอร์จะไม่พบจุดหมายปลายทางของการแสวงหา ความคับข้องทุกข์ใจของคน ดังที่ลิตทาร์จะพบกับแสงสว่างแห่งชีวิต พบกับความ สุขสงบอันเป็นนิรันดร์ แต่ทว่า ฮัลเลอร์ได้ทบทวนประสบการณ์ที่สอนให้เขารู้ว่า "โลกมายา" ในโรงละครแห่งชีวิตของเขานั้น เป็นอย่างไร และเป็นประสบการณ์ ที่ทำให้ฮัลเลอร์ต้องตั้งใจมุ่งแสวงหาต่อไปโดยไม่หลงวนในกระแสแห่งการเวียนว้าย ดังเช่นครั้งที่ผ่านมาให้จงได้ แม้ว่า ลิตทาร์จะพบ "นิพพาน" แล้วก็ตาม สำหรับ ฮัลเลอร์การพบนิพพานหรือไม่เป็น เรื่องของการทำนาย หรืออาจจะเป็นความพยายามที่จะต้อง แสวงหา "การปฏิบัติตามมรรคแห่งพุทธปรัชญา"

โรคร้ายทางวิญญาณของฮัลเลอร์ เป็นโรคทางวิญญาณของมนุษย์ผู้ที่ตกอยู่ใน ปวงทุกข์ สับสน และกระวนกระวาย เฮสเสให้ภาพของ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา คือ กฎไตรลักษณ์อันแสดงถึงสภาวะธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งต่างสภาพที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ และ ไม่ใช่ของคน เมื่อฮัลเลอร์จับยึดใส่ตัวตนลงไปจนมากเกินไป ความทุกข์ก็ย่อมเกิด ความไม่สบายใจย่อมเกิด เมื่อฮัลเลอร์หลงวนอยู่ในโรงละครวิเศษ แล้วจับยึดว่า "โลกมายา" หรือโรงละครวิเศษที่หลาโบแต่งแค้นโดยหวังจะให้ฮัลเลอร์ได้คิดและตระหนัก ในกฎธรรมชาติของไตรลักษณ์ ทำให้ฮัลเลอร์ยังหลงวนอยู่ในปวงทุกข์ ยังกระวนกระวาย ทหาความสงบแห่งจิตใจไม่ได้เสียที จนในที่สุดหลาโบชี้แนะทางสุดท้ายด้วยการบอกกล่าว ความนัยกันโดยตรง จึงทำให้ฮัลเลอร์ได้คิดและ เกิดสำนึกที่ถูกต้องว่า ชีวิตของมนุษย์ ไม่มีส่วนประกอบอื่นใดนอกจากจะเป็นไปตามกฎแห่งไตรลักษณ์ คือ หากฮัลเลอร์ยึดถือ เอาตัวตนเป็นใหญ่เมื่อใด ฮัลเลอร์ย่อม เกิดทุกข์เมื่อนั้น

เฮสเส สร้างเงื่อนไขพฤติกรรมตัวละครฮัลเลอร์ โดยหวังว่าผู้อ่านจะมีโอกาส สะท้อนดูตัวเองบ้างเท่านั้น